הלכות קידוש החודש פרק י"א - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור — רמב"ם הלכות קידוש החודש, פרק י"א

הקדמת הרמב"ם צו פרק י"א (הלכה א)

א. פארוואס דער רמב"ם שרייבט די חשבונות

דער רמב"ם'ס ווערטער: „לפי שאמרנו בהלכות אלו שבית דין היו מחשבין בדקדוק ויודעים אם יראה הירח או לא יראה... ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו טהור לדברי חכמות ולעמוד על הסודות יתאוה לידע אותן הדרכים שמחשבין בהן עד שידע האדם אם יראה הירח בלילה הזה או לא יראה."

פשט: דער רמב"ם דערקלערט פארוואס ער גייט אריינגיין אין שווערע אסטראנאמישע חשבונות. ווייל בית דין האט געקענט אויסרעכענען „בדקדוק" צי מען וועט קענען זען די לבנה, וועט א מענטש מיט א קלארן קאפ וועלן וויסן וויאזוי דאס ארבעט.

חידושים און הסברות:

1. **„בהלכות אלו" — א רמז אז דא הויבט זיך אן עפעס נייעס:** דער לשון „בהלכות אלו" קען מרמז זיין אז דער רמב"ם רעדט כאילו פון „יענע הלכות" — ביז יעצט איז געווען הלכות, און פון דא און איז עפעס אנדערש. דער רמב"ם דארף דא א נייע הקדמה און התנצלות, וואס ער האט נישט געדארפט פריער, ווייל ביז יעצט איז אלעס געווען הלכות למעשה.

2. **דער יסודות'דיגער חילוק צווישן די פריערדיגע פרקים און די קומענדיגע:** ביז יעצט איז אלעס געווען **הלכות הנהוגות** — סיי בזמן הראיה (הלכות עדות, קבלת עדים), סיי בזמן הזה (קידוש על פי חשבון לויט דעם לוח). **פון יעצט און איז בכלל נישט קיין הלכות** — נישט נוגע בזמן הזה, און אפילו בזמן הראיה איז עס נישט קובע הלכות, נאר א **חכמה** וואס דער בית דין האט געוואוסט כדי צו וויסן צי צו ווארטן אויף עדים אדער צו מקבל זיין זייער עדות.

3. **דער חילוק צווישן „מולד הממוצע" (פריערדיגער חשבון) און „חשבון בדקדוק" (נייער חשבון):** דער פריערדיגער חשבון פון מולד איז א **מולד ממוצע** — ער זאגט בערך ווען דער מולד איז, אבער **נישט בדקדוק**. ביי דעם מולד אליין זעט מען קיינמאל נישט די לבנה, און אפילו נאכדעם (זעקס שעה שפעטער וכדומה) איז עס נישט אלעמאל מעגליך צו זען, פון פארשידענע סיבות וואס דער ממוצע-חשבון רעכנט נישט אריין. **די נייע פרקים גייען אויסלערנען אלע חסרונות פון יענעם ממוצע-חשבון** און געבן דעם פונקטליכן חשבון.

4. **דריי מדרגות פון דעם מענטש וואס וועט וועלן לערנען:** דער רמב"ם באשרייבט דריי שטופן: (א) **„רוחו נכונה"** — ער איז מסודר, ער האט פרנסה, ער איז רואיג (כעין מאסלאו'ס הייערארקי — קודם דארף מען זיין באזאלגט מיט בעיסיק באדערפענישן); (ב) **„לבו טהור לדברי חכמות"** — זיין הארץ גלוסט צו חכמות; (ג) **„לעמוד על הסודות"** — ער וויל טאקע קלאר ווערן אין די סודות. „דברי חכמות" און „סודות" קענען זיין די זעלבע זאך — די חכמות זענען „סודות" ווייל זיי זענען נישט פריער מגולה געווארן.

ב. שוועריגקייט פון דעם חשבון

דער רמב"ם'ס ווערטער: „ודרכי החשבון יש בהן מחלוקות גדולות בין חכמי הגוים הקדמונים שחקרו חשבון התקופות והגימטריאות, ואנשים חכמים גדולים נשתבשו ונתעלמו מהם דברים ונודע להם ספיקות, יש מי שדקדק הרבה ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון עיבורו אלא צלל במים אדירים והעלה חרס בידו."

פשט: ס'איז געווען גרויסע מחלוקת'ן צווישן חכמי אומות העולם, און אפילו גרויסע חכמים האבן זיך געטעות.

חידושים און הסברות:

1. **„תקופות וגימטריאות" — שייכות צו די משנה אין אבות:** דער לשון „חשבון התקופות והגימטריאות" איז באזירט אויף די משנה (אבות ג:יח): **„רבי אלעזר בן חסמא אומר... תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה."** „גימטריאות" מיינט דא **דזשיאמעטרי** (geometry), אבער ס'ווערט אויך גענוצט אלס א כללות'דיגער כינוי פאר מאטעמאטיק. דער וועג ווי מען רעכנט תקופות איז באזירט אויף מאטעמאטיק/דזשיאמעטרי — מען רעכנט וואו די זון פארט, וועלכע ווינקלען, א.א.וו.

2. **„צלל במים אדירים והעלה חרס בידו" — מקור אין גמרא ופסוק:** דער משל פון איינעם וואס שפרינגט אריין אין טיפע וואסערן און קומט ארויס מיט א שטיקל חרס (אנשטאט א דיימאנד) איז א **לשון הגמרא**. דער לשון „צללו כעופרת במים אדירים" שטאמט פון דעם **פסוק אין שירת הים** (שמות טו:י) וואס רעדט וועגן די מצרים.

3. **פארוואס חכמי הגוים האבן נישט אויסגעקלארט ראיית הלבנה:** א וויכטיגער פונקט — די גוישע אסטראנאמען (ווי תלמי/Ptolemy) זענען נישט געווען ספעציעל אינטערעסירט אין דער פרעציזער פראגע פון ווען מען קען זען די נייע לבנה, ווייל דאס איז א ספעציפיש אידישע נויט (קידוש החודש). אין די קלאסישע אסטראנאמישע ספרים שטייט נישט אזויפיל וועגן ראיית הירח. דערפאר האבן מענטשן וואס האבן נאר געלערנט די קלאסישע ספרים נישט ארויסגעקומען קלאר.

ג. פארוואס דער רמב"ם האט מער אינפארמאציע ווי פריערדיגע חכמים

דער רמב"ם'ס ווערטער: „לפי אורך הימים ורוב הבדיקת והחקירות נודע למקצת החכמים דרכי חשבון זה"

פשט: מיט צייט און מיט מער בדיקות ווערן די חשבונות קלארער. דער רמב"ם פארענטפערט פארוואס ער קען מער ווי פריערדיגע חכמים — ס'איז נישט ווייל ער איז קלוגער, נאר ווייל מיט צייט זאמלט מען מער דאטא (ארכעאלאגישע רעקארדס פון ליקויים, סימנים וואס חכמים האבן אראפגעשריבן איבער יארן).

חידושים און הסברות:

1. **דער פרינציפ פון צייט אין וויסנשאפט:** אין ענינים וואס זענען תלוי אין אויפזאמלען דאטא איבער צייט (ווי אסטראנאמיע), דארף מען קוקן אין די נייעסטע מקורות. אבער אין ענינים וואס טוישן זיך נישט (ווי פילאסופיע, מאראל, עטיקס) איז נישט נויטיג. דער רמב"ם אליין זאגט דאס אויף אריסטו אין מורה נבוכים — אז אריסטו האט געמאכט טעותים אין אסטראנאמיע ווייל ס'נעמט פשוט צייט אויסצופיגערן, און כל שכן אויף חכמי ישראל. דאס איז נישט קיין פגיעה — ס'איז א התנצלות.

2. **קבלות שלא נכתבו בספרים:** דער רמב"ם זאגט: **„יש לנו בעיקרים אלו קבלות מפי החכמים... ראיות וקבלות שלא נכתבו בספרים הידועים לכל"** — ער האט אויך מקבל געווען פון חכמים מויל-צו-מויל זאכן וואס שטייען נישט אין די באקאנטע ספרים. דערפאר העלפט נישט אפילו אלע ספרים ליינען — מען דארף דעם רמב"ם'ס ספר. ס'ווערט דיסקוטירט וואס דאס מיינט: (א) ער האט געהאט לערערס/אסטראנאמען אין זיין געגנט וואס האבן אים איבערגעגעבן; (ב) אפשר שטייט עס יא אין געוויסע ספרים (אויף אראביש, גריכיש) וואס רוב אידן האבן נישט געהאט צוגאנג צו, און דער רמב"ם שרייבט לשון הקודש פאר זיי. ר' פנאווי זאגט אז ס'איז דא פרטים

אין דעם חשבון וואס מען ווייסט נישט פון וואו דער רמב"ם האט גענומען, אבער היינט קען מען שוין טרעפן די מקורות.

ד. פארוואס שרייבט דער רמב"ם דאס בכלל – צוויי הסברות

חידושים:

1. **הסבר א':** דער רמב"ם איז א „בעל חסד" – ער האט מיטגעפיל מיט דעם חכם וואס מוטשעט זיך און קומט נישט אן, דערפאר וויל ער עס קלאר מסביר זיין.

2. **הסבר ב':** דער רמב"ם דזשאסטיפייט פארוואס ער שרייבט א **נייעם ספר** אויף דעם ענין – אזוי ווי ער דזשאסטיפייט אין זיין הקדמה צום משנה תורה פארוואס ער שרייבט בכלל. **דא איז עס נאך מער נויטיג**, ווייל די קומענדיגע זיבן פרקים זענען – זיי זענען „פרטי חשבונות" וואס איז א חכמה, נישט א טייל פון משנה תורה'ס הלכות-פראיעקט. (עטליכע מיינען אז דאס איז **געשריבן עקסטרע פון משנה תורה.**) ווייל ס'איז אן עקסטרע זאך, דארף ער מסביר זיין פארוואס ער שרייבט עס – און זיין ענטפער איז: די פריערדיגע ספרים זענען „פארגרייזט" (פול מיט טעותים), מען קען נישט וויסן וועלכע טיילן זענען ריכטיג, דערפאר דארף מען א נייעם, קלארן ספר.

ה. „כשר הדבר בעיני" – דער רמב"ם'ס לשון

דער רמב"ם'ס ווערטער: „כשר הדבר בעיני ונכנס בלבי שהוא דבר נכון לבאר דרכי חשבון זה, כדי שיהא נכון למי שמאלה לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה"

חידושים:

1. דער רמב"ם זאגט נישט אז ס'איז א חובה, נאר „כשר בעיני" – ס'איז אים איינגעפאלן אז ס'איז א גלייכע זאך. ווער עס האט א „רוח נכונה" און א „לב" מיט רצון קען אנקומען צו דער חכמה, און דער ספר איז א טול דערפאר.

2. **רמז צו מלאכת המשכן:** דער לשון „לקרבה אל המלאכה לעשות אותה" איז פון פרשת ויקהל (שמות ל״ו:ב). דער רמב"ם רמז'ט אז די מלאכה פון פארשטיין מערכת השמים איז פארבונדן מיט מלאכת המשכן – ווייל ס'שטייט אין כוזרי, זוהר הקדוש, און אנדערע ראשונים אז דער משכן איז געווען כנגד מעשה בראשית. ממילא איז די מלאכה פון ידיעת המשכן אויך די מלאכה פון פארשטיין מערכת השמים.

ו. „ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך" – חשיבות פון דעם חשבון

דער רמב"ם'ס ווערטער: „ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך... שאלו הדרכים דרכים רחוקים ועמוקים הם"

פשט: מען זאל נישט מזלזל זיין אין די חשבונות ווייל מען דארף זיי נישט למעשה בזמן הזה (ווייל מען נוצט דעם לוח). זיי זענען „רחוקים ועמוקים" – טיף און שווער.

חידושים:

1. **„רחוק" מיינט שווער משיג צו זיין:** ווי דער פסוק „רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו" (קהלת ז:כד), און „אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז:כג) – רחוק בדעת. אויך „כי המצוה הזאת לא רחוקה היא ממך" (דברים ל:יא) מיינט נישט אז ס'איז נישט ווערד, נאר אז ס'איז נישט שווער צו פארשטיין.

2. **דער רמב"ם'ס סברא-שטראקטור:** דער רמב"ם ענטפערט אויף א מהלך: א מענטש קען טראכטן – ווייל מען דארף עס נישט למעשה, איז ס'מסתמא נישט וויכטיג, מסתמא האט מען געטראפן א קלוגערע וועג. זאגט דער רמב"ם: פארקערט – מען האט טאקע געטראפן א מער פראקטישע וועג, אבער דאס מיינט נישט אז דער אלטער וועג איז „קל". ער איז נאך אלץ „רחוק ועמוק".

3. **[דיגרעסיע: סוגיות וואס שטייען נישט אין שולחן ערוך]:** א מענטש קען טראכטן אז א סוגיא וואס איז נישט נוגע למעשה (שטייט נישט אין שולחן ערוך) איז נישט וויכטיג. אסאך מאל איז פארקערט – ס'שטייט נישט אין שולחן ערוך ווייל ס'איז צו קאמפליצירט, נישט ווייל ס'איז נישט וויכטיג.

ז. סוד העיבור

דער רמב"ם'ס ווערטער: „והוא סוד העיבור שהיו חכמים הגדולים יודעים אותו ואין מוסרין אותו לכל אדם אלא לסמוכים נבונים"

פשט: דער חשבון וואס דער רמב"ם שרייבט איז דער „סוד העיבור" וואס חז"ל האבן נאר איבערגעגעבן צו סמוכים נבונים – מענטשן מיט סמיכה און מיט פארשטאנד.

חידושים:

1. **ראיה פאר חשיבות:** דער רמב"ם ברענגט דאס אלס ראיה אז אפילו ווען מען האט עס נישט געדארפט למעשה, האבן די חכמים דאך עס אויסגעלערנט – ווייל זיי האבן געהאלטן אז ס'איז א חשוב'ע חכמה. מען דארף סיי רשות (סמיכה) סיי פארשטאנד – „רשות העלפט נישט אויב יענעמ'ס קאפ איז א וואנט."

2. **וואס מיינט „סוד":** „סוד" מיינט נישט דווקא „סיקרעט" נאר „מועצה/אסיפה" – אזוי ווי „בסוד עמי", „סוד ה' ליראיו", „בסודם אל תבא נפשי". דאס מיינט מער אזוי ווי א חוג/מועצה פון חכמים. אבער דער רמב"ם האט יא פארשטאנען אז עס איז אויך דא א משמעות פון א סוד התורה – א טיפע חכמה וואס מ'האט נישט געזאגט פאר יעדן. אפילו אויב „סוד העיבור" מיינט בלויז „דער פלאץ וואו חכמים זענען זיך צוזאמגעקומען צו רעדן וועגן דעם עיבור" – אליין דאס ווייזט אז עס איז א דבר חשוב, ווייל מ'האט געמאכט א ספעציעלע אסיפה דערפאר. דער חשיבות קען זיין ווייל מ'וויל נישט אז יעדער זאל זיך מאכן זייער אייגענע לוח (אטאריטעט).

3. **דער רמב"ם'ס טיפערע פארשטאנד:** דער רמב"ם האט אין א תשובה בפירוש געזאגט אז דער טעם פארוואס סוד העיבור איז חשוב איז ווייל עס איז פארבונדן מיט מעשה בראשית – א טיפע חכמה. אבער אין דעם ספר אליין וויל ער עס נישט קלאר זאגן.

4. **א מעגליכע „פילטער"-סברא:** מ'האט געניצט טיפע חכמות (ווי אסטראנאמיע) אלס א פילטער – צו אויספילטערן די וואס זענען נישט קלוג גענוג פאר סנהדרין. אויב איינער קען סתם פסק'ענען אבער איז נישט קיין אמת'דיגער מעמיק אין חכמה, האט מען געוואוסט אז ער באלאנגט נישט אלס חכם.

ח. דער פריערדיגער חשבון איז נישט „סוד העיבור"

דער רמב"ם'ס ווערטער: „שמא יעלה על דעתך שחשבון זה שמחשבין כשאין בית דין קבוע על פי הראיה... דבר זה פשוט הוא, אפילו תינוקות של בית רבן מגיעים עד סופו בשלשה או ארבעה ימים."

פשט: דער פראקטישער לוח-חשבון פון די פריערדיגע פרקים (עיבור שנים, מולדות, תקופות) קען נישט זיין דער „סוד העיבור," ווייל עס איז צו פשוט. אפילו קינדער קענען עס לערנען אין דריי-פיר טעג.

חידושים:

1. **ר' חיים ויטאל'ס ענליכע סברא:** ר' חיים ויטאל האט א ענליכע טענה געמאכט קעגן פריערדיגע מקובלים – אז אלעס וואס זיי זאגן קען מען לערנען אין דריי-פיר טעג, קען נישט זיין אז דאס מיינט סודות התורה, ווייל עס איז צו פשוט. עס מוז זיין עפעס א טיפערע זאך.

2. דער ראב"ד'ס שווערע שטעלע: דער ראב"ד האט אליין געזאגט אז ער פארשטייט נישט געוויסע חשבונות פון דעם רמב"ם (ביי „לא ידע ראש"). ווי קען דאס זיין אויב דער רמב"ם זאגט אז תינוקות של בית רבן קענען עס לערנען אין דריי-פיר טעג? דער ראב"ד האט נישט מקבל געווען פון זיינע רבי'ס ווייל ער האט געהאלטן אז עס איז נישט וויכטיג גענוג צו אוועקגעבן ענערגיע דערפאר – „ביטול תורה." דער ראב"ד זאגט אליין אז זיינע רבי'ס האבן עס נישט אויסגעלערנט, כאילו ממילא איז עס נישט ווערט.

ט. דער רמב"ם'ס התנצלות: פארוואס זיינע חשבונות זענען נישט אלעמאל 100% גענוי

דער רמב"ם'ס ווערטער: „שמא יתבונן חכם מחכמי האומות או אחד מחכמי ישראל שלמדו חכמת יון... ויראה קירוב מעט במקצת הדרכים... אל יעלה על דעתו שלא זזה ממנו הטבע זה ולא ידענו שיש באותה הדרך קירוב... בכוונה עשינו זה, לפי שיש כנגדו יתרון מדרך אחרת... עד שיצא הדבר לאמיתו בדרכים קרובות בלי חשבון ארוך, כדי שלא יבהל האדם שאינו רגיל בדברים האלה... בחשבונות שאינו מועילים בראיית הירח."

פשט: אויב איינער וואס קען חכמת יון וועט פארגלייכן דעם רמב"ם'ס נומערן מיט אנדערע מקורות, וועט ער זען קליינע אפוויכונגען. ער זאל נישט מיינען אז דער רמב"ם האט נישט געוואוסט – ער האט ביכוון פארפשוטיגט, ווייל ער האט אויסגערעכנט אז די אפוויכונגען מאכן נישט אויס פאר'ן תכלית (ראיית הירה).

חידושים:

1. **דער רמב"ם'ס מעטאדע פון „cancelling out":** ווען אין איין חשבון פעלט א האלבע מינוט און אין אן אנדער חשבון איז דא אן עקסטרע האלבע מינוט, לאזט דער רמב"ם ביידע אויס – ווייל זיי קענסלען זיך אויס, און אזוי ווערט דער חשבון גרינגער אן אז עס זאל שאטן דעם רעזולטאט.

2. **דער חילוק צווישן קליינע אפוויכונגען וואס זאמלען זיך אן vs. וואס בלייבן קליין:** אסאך מאל קענען קליינע חשבונות האבן א ריזיגע עפעקט איבער הונדערטער/טויזנטער יארן (ווי אז דער ווינטער ווערט פארריקט). אבער אנדערע קליינע אפוויכונגען בלייבן קליין. דער רמב"ם האט נאר אויסגעלאזט דאס וואס בלייבט קליין.

3. **א גרויסער כלל אין פעדאגאגיע (מלמדות) פון דעם רמב"ם:** דער רמב"ם האט געשריבן פאר מענטשן וואס זענען נישט רגיל – דער וואס קען שוין חכמת יון ווייסט שוין אליין. פאר דעם תלמיד וואס ווייסט נישט, איז דער כלל: **א מלמד טאר נישט פארקויפן אפראקסימאציעס אלס גענויע חשבונות — ער מוז אליין וויסן דעם דיוק, כדי ער זאל וויסן וואס ער קען אויסלאזן.** דער מלמד מוז וויסן דעם תכלית פון יעדע חשבון — אויב דער תכלית איז נאר צו וויסן וועגן דער לבנה, קען מען אויסלאזן פונקטליכקייט וואס איז נאר נוגע צו מארס. אבער דער מלמד אליין מוז וויסן דעם גאנצן בילד, ווייל אן דעם קען ער מאכן א טעות וואס איז יא נוגע צו זיין מטרה.

4. **[דיגרעסיע: אפליקאציע אויף גאנץ משנה תורה]:** דער זעלבער כלל ווערט אפליצירט אויף דעם גאנצן רמב"ם'ס ספר: דער רמב"ם מאכט קיצורים און פארפשוטיגט אסאך הלכות. מיין נישט אז ער קען נישט די גמרא (ווי דער ראב"ד מיינט אסאך מאל) — ער קען יא, נאר ער האט געהאלטן אז עס איז נישט קיין נפקא מינה לגבי הלכה, ממילא זאגט ער פשוט'ער.

„עיקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה" — אנהויב פון די כללים

דער רמב"ם'ס ווערטער: „העיקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה לכל חשבונות התקופות והגימטריאות"

פשט: דער רמב"ם הייבט אן אויסצולייגן די יסודות/כללים וואס מ'דארף וויסן איידער מ'קען מאכן אסטראנאמישע חשבונות. „עיקרים" מיינט ווי יסודות פון א בנין אדער דער עיקר (שורש) פון א בוים — דער באטאם-ליין אויף וואס אלעס איז בעיסד.

חידושים:

1. **סטרוקטור פון די פרקים:** אלע פרקים ביז פרק י"ז זענען כללים — נאר אין פרק י"ז קומט דער רמב"ם אן צו זאגן ממש וויאזוי מ'ווייסט ווען די לבנה גייט נראה ווערן. דער רעסט פון דעם פרק גייט נאך נישט ממש'דיגע חשבונות זאגן, נאר כללים וואס די חשבונות זענען געבויט אויף.

דער באזיס-סיסטעם פון מעלות (Degrees)

דער רמב"ם'ס שיטה: מען צוטיילט דעם גלגל (הימלס-קרייז) אויף 360 מעלות, יעדע מעלה אויף 60 חלקים, יעדער חלק אויף 60 שניות, און ווייטער שלישיות א.א.וו.

פשט: דאס איז דער כלי ווי מען קען באשטימען אן אדרעס אויפן הימל – וואו גענוי די לבנה אדער א כוכב זיך געפינט.

חידושים:

1. **פארוואס דארף מען דעם סיסטעם:** מען קען נישט רעכענען אסטראנאמישע פאזיציעס אן אן אדרעס-סיסטעם. מען קען נישט סתם זאגן „הויך" אדער „לינקס" — מען דארף א פרעציזן מעסט-סיסטעם. דעריבער האבן די חכמי בבל הקדמונים באשלאסן צו נוצן דעם גלגל-מאדעל.

2. **וואס מיינט „גלגל" אין דעם קאנטעקסט:** דער באגריף „גלגל" דא איז **נישט** סודי התורה און נישט דער זעלבער ענין ווי אין הלכות יסודי התורה וואו גלגלים דרייען די כוכבים. דא מיינט „גלגל" בלויז **די שטח אויף וואס עס לויפט** – דער apparent sphere פון הימל וואס מען זעט ווען מען קוקט ארויס. מען קען דעם חשבון לערנען אפילו אויב מען גלייבט נישט אין פיזישע גלגלים. עס איז בלויז א געאמעטרישער כלי.

3. **פארוואס 360:** די זון גייט ארום דעם גלגל יעדע יאר, און א יאר איז כמעט 365 טעג, אזוי אז יעדן טאג ריקט זיך די זון בערך איין degree. 360 איז א „גוטע נומער" (טיילבאר דורך פילע צאלן), און דערפאר האט מען עס אנגענומען. דאס איז דער היסטארישער מקור פאר אונזער מאדערנע 360-degree סיסטעם.

4. **מעלות = degrees:** דער ווארט „מעלות" מיינט „שטופן" (steps), אזוי ווי די 16 מעלות אין בית המקדש. דער הימלס-קרייז גייט ארויף און אראפ, דעריבער פאסט דער נאמען.

צוועלף מזלות

דער רמב"ם'ס ווערטער: מען צוטיילט דעם גלגל אויף 12 מזלות, יעדער מזל = 30 מעלות. **„והתחלה מתחלת מזל טלה."**

פשט: דער גלגל ווערט צוטיילט אין 12 גלייכע טיילן, יעדער מיט א נאמען, אנהייבנדיג פון מזל טלה.

חידושים:

1. **מזלות זענען בלויז נעמען פאר זאנעס:** „מזל טלה" איז **נישט** באזירט אויף די כוכבים וואס מען זעט דארט היינט. אמאל פלעגן די כוכבים פון מזל טלה זיין אין יענער זאנע (דעריבער הייסט עס אזוי), אבער זינט דעמאלט האט זיך עס געטוישט (precession). דער רמב"ם אליין האט דאס מזכיר געווען אין הלכות יסודי התורה. היינט איז „מזל טלה" סתם א נאמען פאר די ערשטע 30 מעלות.

2. **פראקטישער נוצן פון מזלות:** אויף א „ליידיגע הימל" וואלט מען שווער געקענט אידענטיפיצירן וואו מען איז. די מזלות געבן א פריינטליכע אדרעס-סיסטעם.

3. **סדר פון די 12 מזלות:** טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. דער סימן (רש"י): **תש"ד סעב מעק כדד.**

4. **מקור פון די נעמען:** די נעמען שטאמען פון אן אלטן גוי וואס האט אימאדזשינירט פיגורן אין די שטערן-גרופעס ווען די זון איז אויפגעגאנגען לעבן זיי. דער רמב"ם איז „נישט גורס דעם סימבאל" (נישט דער אינהאלט פון די בילדער), אבער ער נוצט עס „אלס א גוטע סימן" – א פראקטישע אדרעס.

5. **[דיגרעסיע: מזלות און חדשים]:** עס איז דא א שייכות צווישן מזלות און חדשים (תאומים=סיון, סרטן=תמוז, אריה=אב, בתולה=אלול, מאזנים=תשרי), אבער דאס שטימט „נישט אמת'דיג" ווייל עס גייט נישט פונקטליך מיט לבנה – „ס'איז סתם א תורה'לע." דער מאמר „אחורי אריה ולאחורי אשה" (מ'דארף נישט צופיל אין חודש אב [אריה] און אלול [בתולה]) ווערט אויך דערמאנט.

6. **אלע מזלות זענען בעלי חיים אדער כלים/מענטשן**, מיט קשת אלס אויסנאם.

7. **סרטן/Cancer:** דער נאמען cancer מיינט אריגינעל א קראב (סרטן), און די מחלה איז באנומען געווארן נאך דעם.

חלקים, שניות, שלישיות (Minutes, Seconds, Thirds)

דער רמב"ם'ס ווערטער: „כל מעלה ומעלה ששים חלקים" – יעדע מעלה ווערט צוטיילט אויף 60 חלקים, יעדער חלק אויף 60 שניות, יעדע שניה אויף 60 שלישיות, **„כדי שתדקדק החשבון ותחלק כל מה שתרצה."**

חידושים:

1. **דער קשר צו אונזער צייט-סיסטעם:** אונזער מינוטן/סעקונדעס סיסטעם שטאמט פון דעם זעלבן sexagesimal (באזע-60) סיסטעם. א מינוט איז א 60סטל פון א שעה, א סעקונדע א 60סטל פון א מינוט – גענוי ווי חלקים/שניות ביי מעלות.

2. **עטימאלאגיע:** „שניה" מיינט ליטעראליש „די צווייטע" (צווייטע צוטיילונג), „שלישית" = „די דריטע" – דאס זענען נישט בריכן (א דריטל) נאר סוקסעסיווע צוטיילונגען אויף 60.

דער רמב"ם'ס ביישפילן פון אומרעכענען

דער רמב"ם'ס ביישפיל: אויב א כוכב איז ביי 70 מעלות, 30 חלקים, 40 שניות – איז ער אין מזל תאומים (וואס הייבט זיך אן ביי 60), ספעציפיש „בחצי מעלות אחת עשרה ממזל זה" (10.5 מעלות + 40 שניות אריין אין תאומים). צווייטער ביישפיל: 320 מעלות = מזל דלי (300–330), „בעשרה מעלה בו."

פשט: דער רמב"ם לערנט אויס ווי מען רעכנט אום פון אבסאלוטע מעלות צו מזל-פאזיציע.

כללי החשבון: חיבור, חיסור, און „באראואינג" אויף א קרייז (הלכה יא)

דער רמב"ם'ס ווערטער: כל חשבון שיצא לך בו שארית, או כשתוסיף מנין על מנין – תקבץ כל מין ומינו. שניות עם שניות, חלקים עם חלקים, מעלות עם מעלות. אם יעלו השניות ששים – עשה אותן חלק אחד. אם יעלו החלקים ששים – עשה אותן מעלה אחת. אם יעלו המעלות יותר על ש"ס – השלך ש"ס. וכשתרצה לגרוע מנין ממנין ולא תוכל – הוסף על המעלות ש"ס ואז תגרע.

פשט: דער רמב"ם לערנט אויס די בסיסי כללים פון אריטמעטיק מיט מעלות/חלקים/שניות: (1) ווי אזוי צו צולייגן (חיבור) – יעדע מדרגה באזונדער, און ווען מ'האט 60 שניות מאכט מען א חלק, 60 חלקים מאכט מען א מעלה, מער ווי 360 מעלות ווארפט מען אראפ 360. (2) ווי אזוי צו אראפנעמען (חיסור) ווען דער אונטערשטער נומער איז גרעסער – לייגט מען צו 360 צו די מעלות, אדער מ'בארגט פון דער העכערער מדרגה.

חידושים:

1. **נעגאטיווע נומערן אויף א קרייז:** אין מאדערנע מאטעמאטיק האט מען „נעגאטיווע נומערן" (צ.ב. 200 מינוס 300 = מינוס 100), אבער אויף א קרייז (סירקל) עקזיסטירט נישט קיין נעגאטיוו. אויף א קרייז פון 360 גראד, אז מ'גייט צוריק פון 200 נאך 300 שריט, קומט מען אן ביי 260 (ווייל 360 - 100 = 260). דאס איז דער יסוד פארוואס מ'לייגט צו 360 ווען מ'קען נישט אראפנעמען – ווייל 360 איז ווי „צוריק צו זערא" אויף א קרייז, עס ענדערט נישט דעם פלאץ אויפ'ן גלגל.

2. **דער רמב"ם'ס ביישפיל מיט „באראואינג":** מ'וויל אראפנעמען ר"נ מעלות, מ' חלקים (250°, 40') פון ק"כ מעלות, ל' חלקים (120°, 30'). מ'קען נישט מאכן 30 מינוס 40 חלקים, איז נעמט מען פון די 120 מעלות איין מעלה (= 60 חלקים), בלייבט 119 מעלות מיט 90 חלקים, יעצט קען מען אראפנעמען. דאס זעלבע מיט מעלות – מ'לייגט צו 360. דער תשובה קומט אויס רנ"ט מעלות, כ"ט חלקים, נ' שניות.

3. **דער רמב"ם אלס „רבי":** דער רמב"ם איז געווען א זייער גוטער רבי – ער לערנט אויס בסיסי אריטמעטיק (חיסור מיט באראואינג) וואס היינט לערנט מען אין כיתה א'. אין דעם רמב"ם'ס צייטן איז נאך נישט געווען אנטוויקלט די בסיסי סימבאלן פון מאטעמאטיק, און רוב מענטשן האבן נישט געוואוסט ווי אזוי אראפצונעמען א גרעסערע נומער פון א קלענערע. דער רמב"ם האט דעריבער מוזן אויסלערנען דעם אלגאריטם.

מהלך השוה – דער יסוד פון גלייכמעסיגע באוועגונג (הלכה יב)

דער רמב"ם'ס ווערטער: השמש וירח וכן שאר שבעה כוכבים (כוכבי לכת), מהלך כל אחד ואחד מהם בגלגל שלו, מהלך שוה – בלא כלות ובלא כבדות. כמו מהלכי היום כמו מהלכי אמש, כמו מהלכי למחר, כמו מהלכי לכל יום ויום.

פשט: יעדער הימלישער קערפער – זון, לבנה, און די אנדערע כוכבי לכת – גייט אויף זיין אייגענעם גלגל מיט א פונקטליך גלייכמעסיגע שנעלקייט, קיינמאל נישט שנעלער און קיינמאל נישט פאמעלעכער. דאס רופט מען **מהלך השוה** (uniform motion).

חידושים:

1. **מהלך השוה איז א הנחה (אקסיאם), נישט אן אבזערוואציע:** דאס וואס דער רמב"ם זאגט – אז אלע הימלישע קערפערס גייען אייביג די זעלבע שנעלקייט – איז **נישט עפעס וואס מ'זעט**. פארקערט, ווען מ'קוקט אויף די זון, לבנה, און כוכבים, זעט מען קלאר אז זיי גייען אמאל שנעלער און אמאל פאמעלעכער (צ.ב. די זון אין ווינטער פארט אנדערש ווי אין זומער). דאס איז א **הנחה פון די חכמים וקדמונים** – א מעטאפיזישע/סייענטיפישע פרינציפ אז הימלישע קערפערס מוזן גיין גלייכמעסיג, ווייל „עס קען נישט זיין אז א הימלישע זאך זאל איין טאג גיין שנעלער און איין טאג שטיין."

2. **ווי אזוי מ'פארענטפערט דעם אונטערשייד צווישן מהלך השוה און וואס מ'זעט (מהלך הנראה):** די חכמים האבן געזאגט אז דער גלגל וואס דער כוכב דרייט זיך אויף איז נישט צענטרירט ארום דער ערד. דער ערד איז נישט אין מיטן פון דעם קרייז, נאר אין א ווינקל (eccentric circle). דערפאר, ווען דער כוכב איז אויף דער זייט פון זיין קרייז וואס איז נענטער צו אונז, **זעט עס אויס** ער גייט שנעלער; ווען ער איז אויף דער ווייטערער זייט, זעט עס אויס ער גייט פאמעלעכער. אבער אין אמת'ן גייט ער אייביג גלייך.

3. **קעפלער'ס חידוש – עליפסעס אנשטאט קרייזן:** אין שפעטערע צייטן האט **קעפלער** (Kepler) א נייעם תירוץ געגעבן פאר דעם זעלבן

פראבלעם: ווער האט געזאגט אז די באוועגונג איז אין א קרייז? אפשר גייט עס אין אן **אוועל (עליפסע)**. אויף איין זייט פון דער עליפסע איז דער וועג לענגער (שטייטער), אויף דער אנדערער זייט קירצער (שנעלער). אויך ביי קעפלער בלייבט דער יסוד אז דער כוכב פארט זיך „בערך" די זעלבע שנעלקייט, נאר דער וועג איז אנדערש.

4. **פראקטישע נפקא מינה פון דער הנחה: אן** דער הנחה פון מהלך השוה וואלט מען בכלל נישט געקענט מאכן קיין חשבונות — אויב די באוועגונג וואלט געווען ראנדאם, וואלט נישט געווען קיין פלאץ פאר בערעכענונג. די הנחה איז דער יסוד וואס ערמעגליכט אלע אסטראנאמישע חשבונות.

5. **„נאך אלץ ריכטיג":** כאטש די טעאריע (גלגלים, עקסצענטרישע קרייזן) איז היינט פאראלטערט, **קומען די חשבונות נאך אלץ אויס ריכטיג**, ווייל דער מאטעמאטישער מאדעל פראדוצירט די ריכטיגע רעזולטאטן אפילו אויב דער פיזישער מאדעל איז אנדערש.

מהלך אמצעי און מהלך אמיתי (המשך הלכה יב)

דער רמב"ם'ס ווערטער: וגלגלו של כל אחד מהן אף על פי שהוא מקיף את העולם — אין הארץ באמצעה... לפיכך אם תעריך מהלך כל אחד מהן לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו... ישתנה הילוכו, ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות פחות או יתר מהילוך אמצעי.

פשט: יעדער פלאנעט האט זיין אייגענע גלגל וואו ער פארט גלייכמעסיג (מהלך אמצעי/שוה). אבער ווייל די ערד איז נישט אינמיטן פון דעם גלגל, ווען מען רעכנט זיין באוועגונג רעלאטיוו צום גלגל המזלות (וואו די ערד איז אינמיטן), ווערט דער גאנג אומגלייכמעסיג — אמאל מער, אמאל ווייניגער. דאס איז דער מהלך האמיתי.

חידושים:

1. **פארוואס הייסט דער אומגלייכמעסיגער גאנג „אמיתי"?** „אמיתי" מיינט נישט אז דער אנדערער איז פאלש — ביידע זענען אמת. דער מהלך אמצעי איז אמת לגבי דעם כוכב'ס אייגענעם גלגל; דער מהלך אמיתי איז אמת לגבי אונז, די באאבאכטער אויף דער ערד. ער הייסט „אמיתי" ווייל דאס איז וואס אונז דארפן וויסן פאר ראיית הירח — אונז אינטערעסירט נישט וואו דער ירח איז אין זיין אייגענעם גלגל, נאר וואו ער שטייט ביחס צו אונז.

2. **[דיגרעסיע: סובדזשעקטיוו vs. רעלאטיוו]:** מענטשן פארמישן „סובדזשעקטיוו" מיט „רעלאטיוו" — אבער דאס איז נישט דאס זעלבע. „רעלאטיוו" קען זיין גאר פונקטליך און אמת'דיג. ווען עפעס איז נענטער צו דער ערד, איז דאס א רעאלע, מעסטבארע פאקט — נישט קיין דמיון אדער שקר. מען קען ז

יך טועה זיין אין א רעלאטיווע מעסטונג (מען מיינט עפעס איז נענטער ווען עס איז ווייטער), אבער דאס מאכט נישט דעם באגריף גופא סובדזשעקטיוו.

עיקר החשבון — דער רמב"ם'ס Epoch (הלכה ב)

דער רמב"ם'ס ווערטער: עשינו העיקר שממנו מתחילין לעולם חשבון — מתחלת ליל חמישי שהוא יום שלישי לחודש ניסן משנה זו, שהיא שנת י"ז ממחזור ר"ס, שהיא שנת ד' אלפים תתקל"ח לבריאה, לשטרות אלף תפ"ט, לחורבן בית שני אלף ט'.

פשט: דער רמב"ם שטעלט אוועק זיין אייגענעם אנהייב-פונקט (epoch) פאר אלע חשבונות: מיטוואך נאכט (אנהייב יום חמישי), ג' ניסן, שנת ד'תתקל"ח.

חידושים:

1. **פארוואס מאכט דער רמב"ם א נייע עיקר?** ער האט דאך שוין געהאט צוויי עיקרים — פון שמואל און פון רב אדא (מולד בהר"ד). רב ראבינאוויטש טענה'ט אן אינטערעסאנטע סברא: דער רמב"ם האט פארשטאנען אז די אלטע חשבונות זענען נישט פונקטליך גענוג, און ביז זיין צייט האט זיך אנגעזאמלט א גרויסער חילוק צווישן די אלטע חשבונות און דער אמת'דיגער מציאות. מיט דעם וואס ער מאכט א נייע עיקר, איז ער מרמז אז ווען משיח וועט קומען, וועט דער בית דין מוזן גיין מיט די אמת'דיגע חשבון, נישט מיט די אלטע. אבער ס'קען אויך זיין פשוט אז ס'איז גרינגער צו רעכענען פון א נענטערע צייט.

2. **מנין לשטרות:** דער רמב"ם ברענגט אויך דעם מנין לשטרות (1489) — א צייל פון מלכות אלכסנדר מוקדון. דער מנהג איז שוין פון משנה'ס צייטן אז אויף שטרות פלעגט מען שרייבן „למלכות יון." אויך ברענגט ער לחורבן בית שני (1009) — ס'זעט אויס מענטשן פלעגן רעכענען לחורבן, אזוי ווי מען זעט אין קינות.

3. **ווען האט דער רמב"ם געשריבן דעם חלק?** אן אינטערעסאנטע היסטארישע באמערקונג: אין דער הקדמה צום משנה תורה שרייבט דער רמב"ם שנת תתקל"ז, אבער דא שרייבט ער תתקל"ח — א יאר שפעטער. דאס ווייזט אז דער רמב"ם האט שוין פובליצירט (אדער צומינדעסט פארטיג געהאט) דעם רעשט פון משנה תורה, און דעם חלק פון אסטראנאמישע חשבונות האט ער געשריבן שפעטער, ווייל ער האט געדארפט עקסטרע לערנען אסטראנאמיע. דאס פאסט מיט זיינע התנצלות'ן אין אנפאנג פון דעם פרק.

4. **דער ליובאוויטשער רבי'ס פירוש:** דער ליובאוויטשער רבי זאגט אז די צייט וואס דער רמב"ם שרייבט דא איז ווען ער האט מגיה געווען דעם ספר, נישט ווען ער האט עס אורשפרינגליך געשריבן. פון דא לערנט ער דעם ענין פון „כל יום יהיו בעיניך כחדשים" — אז ווען דער רמב"ם האט מגיה געווען, האט ער עס אנגעקוקט ווי ער שרייבט עס פריש. **אבער דער שיעור האלט נישט פון דעם פשט,** ווייל דער רמב"ם'ס גאנצע חשבון איז געבויט אויף דעם epoch — ס'איז נישט קיין קליינע הגהה, ער וואלט געדארפט טוישן אלע חשבונות. מסתבר'דיגער איז אז ער האט דעם חלק טאקע געשריבן שפעטער.

מקום החשבון — ירושלים

דער רמב"ם'ס ווערטער: כל אלו החשבונות... הכל לירושלים ולמקומות הסמוכים לה עד שש שבע מעלות... נוטה מתחת קו השוה המסובב באמצע העולם כנגד רוח צפונית בכמו שתים ושלשים מעלות.

פשט: אלע חשבונות זענען געבויט אויף ירושלים'ס לאקאציע, ווייל ראיית הירח איז נאר רלוונט אין ארץ ישראל. ירושלים איז בערך 32 מעלות צפון פון דעם עקוואטאר, מיט א שפילרוים פון 29 ביז 35 מעלות (ד.ה. פלעצער וואס זענען 6-7 מעלות אוועק).

חידושים:

1. **לאנגיטוד און לאטיטוד:** אזוי ווי מען טיילט דעם הימל אין 360 מעלות, קען מען אויך טיילן די ערד אין מעלות — ביידע ברייט (צפון-דרום) און לענג (מזרח-מערב). דער רמב"ם גיט ירושלים'ס לאטיטוד אלס בערך 32 מעלות צפון.

2. **פארוואס זעקס-זיבן מעלות?** דער רמב"ם זאגט אז די חשבון גילט פאר פלעצער ביז 6-7 מעלות פון ירושלים. פאר עדות קומט מען דאך נאר פון איין טאג רייזע — פארוואס זאגט ער 6-7 מעלות (וואס איז מער ווי איין טאג)? דער תירוץ איז אפשר אז לויט דעם אסטראנאמישן חשבון איז דער חילוק אינערהאלב דעם שטח נישט משמעות'דיג — מען זעט די לבנה אין דער זעלבער צייט.

3. **מיקום ירושלים האָריזאָנטאַל (מזרח-מערב):** דער רמב"ם רעכנט אויך דעם מיקום פון ירושלים אין דער מזרח-מערב ריכטונג. ער זאגט **„וכן היא נוטה מאמצע הישוב"** — ירושלים איז א געוויסע צאל מעלות (בערך 24) פון דעם פונקט וואס מען רופט „אמצע הישוב" (דער מעריִדיאַן וואס מען האט אמאל גערעכנט אלס דער מיטן פון דער באוואוינטער וועלט, בערך אין אינדיע, דארט וואו דער „דעיטליין" איז). היינט רעכנט מען פון

גרינוויטש (Greenwich), אבער דער חילוק איז נאר פון וואו מען הייבט אן צו ציילן — דער רמב"ם איז נישט געווען פאלש אין זיין באשטימונג פון ירושלים'ס פלאץ.

4. **פארוואס איז דער מיקום וויכטיג?** ווייל **די לבנה ווערט געזען אין יעדע פלאץ אביסל אין אן אנדערע צייט.** דער רמב"ם וויל אנווייזן דעם חשבון פאר ירושלים, און ווער עס איז אין אן אנדער פלאץ קען צולייגן אדער אפנעמען דעגריס כדי צו וויסן דעם חשבון פאר זיין ארט. דאס איז דער רמב"ם'ס דרך — ער מאכט גרינג דעם חשבון דורך אנגעבן איין באזיס-פונקט (ירושלים), און פון דארט קען מען אדזשאסטן.

5. **דער מולד ווערט אויסגערופן לויט ירושלים:** היינט ווען מען רופט אויס דעם מולד אין שול, רופט מען אויס דעם מולד **ווי ער איז אין ירושלים**, נישט ווי ער איז אין דעם לאקאלן ארט — ווייל **דארט מאכט מען דאך קידוש החודש.** דאס איז פארוואס מען זאגט דעם זעלבן מולד אין יוראפע, אין אויסטראליע, אומעטום.

6. **[דיגרעסיע: „מי שעשה ניסים" / „חברים כל ישראל"]:** פאר מען רופט אויס דעם מולד, זאגט מען „מי שעשה ניסים... יקבצנו... בארבע כנפות הארץ" — אבער קיינער ווייסט נישט פון וואו דער מולד ווערט גערעכנט. דער נוסח „חברים כל ישראל" ווערט אויסגעטייטשט אז **מיר זענען נישט פון די כיתות (ווי כותים/קראים) וואס מאכן א פאלשע קידוש החודש,** אדער וואס ווען מאכן קידוש החודש אומעטום — אין בבל, אין אמעריקע — אנשטאט נאר אין ארץ ישראל ווי עס דארף זיין. דאס איז דער פשט אין „חברים כל ישראל" — מיר האלטן זיך צוזאמען מיט דעם אמת'ן קידוש החודש פון ירושלים.

כללי'דיגע באמערקונג

דאס זענען כללים וואס מען דארף וויסן כדי מען זאל קענען לערנען ווייטער — דער רמב"ם'ס הקדמה-מאטעריאל (אסטראנאמישע יסודות, מעלות-סיסטעם, מזלות, חשבון-מעטאדן, מהלך השוה/אמיתי, epoch, מיקום ירושלים) איז א הכנה פאר די פרטי חשבונות וואס קומען אין די קומענדיגע הלכות, ביז פרק י"ז וואו דער רמב"ם קומט אן צו זאגן ממש וויאזוי מ'ווייסט ווען די לבנה גייט נראה ווערן.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק י"א — הקדמה לחשבון המדוקדק

פתיחה

Speaker 1:

יא, אקעי, איך גיי עס רעקארדן. אונז לערנען רמב"ם, ספר זמנים, הלכות קידוש החודש. אונז גייען מיר יעצט לערנען די עלפטע פרק, פרק י"א.

ביז יעצט האבן מיר שוין געלערנט על פי רוב די הלכות, אנגעהויבן פון קידוש החודש בשעת ווען ס'איז געווען ראיה על ידי בית דין, און נאכדעם א שיינע פאר סימנים וויאזוי דער לוח ארבעט, וואס איז די math וואס מ'דארף וויסן צו וויסן ווען דער מולד וועט זיין. און שפעטער האט מען געלערנט וועגן עיבור השנה, און מ'האט אויך געלערנט הלכות וויאזוי בית דין מאכט עיבור השנה, און נאכדעם די מציאות פון וויאזוי ארבעטן די תקופות, די חשבון פון די תקופות. ס'איז דא פיר תקופות א יאר, וויאזוי די תקופות ארבעטן, אזוי זאל מען וויסן ווען אונז מאכן עיבור א שנה, ווען נישט בית דין מאכט עס, נאר ס'ארבעט אויטאמאטיש. איך מיין צו זאגן, די לוח מאכט עס על פי בית דין, על פי די פריערדיגע בית דין, אזוי ווייט.

אין די נעקסטע פרקים גייט דער רמב"ם ארייגנגיין אין אביסל א העכערע מדרגה פון math, צו וויסן וויאזוי אונז קענען עקספעקטן צו זען נאכאמאל די לבנה, מער math. און די ערשטע האלב פון די פרק איז אן הקדמה פארוואס פעלט אויס אז א מענטש זאל זיך ארייגלייגן אין שווערע מאטעמאטישע חשבונות און פארשטיין אסטראנאמיע כדי צו וויסן ווען די לבנה גייט קומען.

הלכה א — דער רמב"ם'ס הקדמה: פארוואס ער שרייבט די חשבונות

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם אזוי: **לפי שאמרנו בהלכות אלו** — אין פריערדיגע פרקים האט דער רמב"ם אונז אויסגעלערנט אז ווען בית דין האט אויפגענומען עדים צו מקבל זיין עדות אז עדים האבן געזען די נייע לבנה, האבן זיי פארדעם געוואוסט לויט זייערע חשבונות צו ס'איז א צייט וואס ס'איז צייט צו עקספעקטן עדים אדער נישט. און אויך האבן זיי געקענט וויסן לויט זייערע חשבונות צו די עדים זאגן אמת צו נישט.

זאגט דער רמב"ם, **לפי שאמרנו בהלכות אלו שבית דין היו מחשבין בדקדוק** — דער בית דין האט געמאכט חשבונות, אויסגערעכנט בדקדוק, מיט קלארקייט, **ויודעים** — און לויט דעם האבן זיי געוואוסט, **אם יראה הירח או לא יראה** — אויב מ'גייט יא אדער נישט קענען זען די לבנה.

דיון: דער חילוק צווישן די פריערדיגע פרקים און די קומענדיגע

Speaker 1:

יא, לאמיך נאר מסביר זיין איין סעקונדע קלאר. סאו, ס'איז דא צוויי אנדערע זאכן וואס פון דא וועט זיין אנדערש ווי די פריערדיגע זאכן, וואס דו ווילסט געזאגט האבן. אבער קודם כל, אין א געוויסע זין, אלעס ביז יעצט... איך האב געטראכט פריער אז אפשר שטייט "בהלכות אלו" איז כאילו דא איז שוין נישט "הלכות אלו". איך ווייס נישט צו ס'איז אן אמת'דיגע דיוק, ס'איז א טייטש וואס איך האב געטראכט, ווייל דו זעסט אויס קלאר אז דא קומט דער רמב"ם מיט א גאנצע נייע הקדמה.

פארוואס? ווייל ביז יעצט בעצם האט דער רמב"ם נישט געדארפט געבן קיין הקדמות, קיין התצטדקות, התנצלות, פארוואס געט ער אין די אלע סייענס? אבער ביז יעצט איז געווען ממש אלעס הלכות למעשה. אזוי ווי דער רמב"ם האט מסביר געווען אין פרק י"א, איך געדענק, אז ס'איז דא פשוט צוויי הלכות: ס'איז דא א הלכה פון ראיה, וואס די עדים קומען און די בית דין איז מקבל עדים, און ס'איז דא הלכות עדות וכדומה. און חוץ פון דעם איז דא הלכות חשבון, וואס א חלק פון די הלכה איז אז ווען ס'איז נישט דא קיין ראיה רעכנט מען די חשבון. אמת, אז אפילו בשעת א ראיה רעכנט מען אויך די חשבון, אזוי ווי מיר גייען זען יענץ, אבער יענץ איז נישט יענער חשבון באמת.

סאו, ביז יעצט האבן מיר געלערנט, אפילו די חשבונות וואס מיר האבן געלערנט, איז עצם הלכות וואס זענען נוגע בזמן הזה מער אפילו די חשבונות ווי אמאל, ווייל היינט איז מען מקדש על פי חשבון, וואטעווער ס'זאל זיין די ריזען פארוואס מ'איז מקדש היינט על פי חשבון. ממילא, אלעס וואס מ'האט געלערנט ביז יעצט איז הלכות, הלכות הנהוגות, איז אלעס הלכות פון די מצוה פון קידוש החודש און עיבור שנה, אלעס וואס מ'האט געלערנט איז הלכות, קענסטו זאגן.

פון יעצט און ווייטער איז בכלל נישט קיין הלכות, ס'איז נישט דא קיין שום הלכה אין די אלע הלכות, דאס הייסט ס'איז נישט נוגע בזמן הזה, ס'איז זיכער נישט נוגע. אמת איז אפילו בזמן הראיה נישט קובע קיין הלכות לויט דעם, ס'איז נאר א פאקט וואס דער בית דין האט געוואוסט, לויט דעם האבן זיי געוואוסט צו זיי זאלן ווארטן אדער צו זיי זאלן מקבל זיין די עדים וכדומה. ס'איז א חכמה וואס דער בית דין האט געוואוסט, און נישט קיין הלכות.

Speaker 2:

אבער דאס האבן זיי שוין געוואוסט פון די הלכות וואס אונז האבן שוין געלערנט ביז דא.

Speaker 1:

ניין, אבער זיי האבן נישט. סאו דאס איז איין זאך, דאס איז די צווייטע זאך. קודם כל, וואס האבן מיר...

Speaker 2:

אבער לויט די פריערדיגע חשבונות האט מען שוין געוואוסט צו דער בית דין קען עקספעקטן.

Speaker 1:

ניין, ניין, דאס איז צוויי זאכן. פריער האט מען געלערנט וואס דער חודש גייט זיין לויט די היינטיגע חשבון, ווייל אונז מאכן נישט, אונז קערן נישט. חודש קען זיין אז ס'איז נישטא קיין לבנה, ס'האט נישט מיט די לבנה, ס'האט א חשבון.

Speaker 2:

מיט יענע חשבונות וואלטן דער בית דין נישט געוואוסט צו זיי עקספעקטן עדים?

Speaker 1:

ניין, זיכער נישט. דער חשבון איז נאר א מולד הממוצע. דאס זאגט, ס'איז דא צוויי זאכן. כביכול, דער חשבון וואס אונז מאכן איז א חשבון. יעצט, פריער איז א הלכה, יעצט איז א סייענס.

צוויטענס, אפילו אויב דו ביסט מאכט די פריערדיגע חשבונות, דארפסטו געדענקען אז די פריערדיגע חשבונות, אביסל האט עס צו טון מיט די לבנה, ס'דרייט זיך ארום דעם מולד וכדומה, אבער יענער מולד, פארדעם זאגט מען ארום דאס ווארט בדיקדוק, יענער מולד איז נישט בדיקדוק. ווען ס'שטייט אין די לוח אז ס'איז די מולד, נישט אלעמאל קען מען דעמאלטס זען די לבנה. דאס הייסט, אפילו נאכנישט נאכדעם, ביי די מולד זעט מען קיינמאל נישט די לבנה, אבער נישט אלעמאל, זעקס שעה, וואטעווער, נאכדעם קען מען זען די לבנה. אסאך מאל האט עס גארנישט צו טון וועגן פארשידענע ריזענס, פארשידענע זאכן וואס יענער חשבון רעכנט נישט. אונז גייען בעצם זען אין די נעקסטע וואלדיגע פרקים אלע חסרונות פון יענער חשבון.

סאו ס'איז טאקע א חשבון וואס איז געווארט אויף די לבנה, און ס'קען זיין אז דער רמב"ם האט געזאגט דעמאלטס, אז ס'איז תחלת החשבון וואס דער בית דין האט געגרעדט, ווייל ס'איז בערך, ס'האט עפעס צו טון מיט די לבנה. אבער דארף מען דאך וויסן פונקטליך, כדי צו וויסן אמת'דיג און ער קען קומען. ער דארף וויסן די פונקטליכע חשבון. די פונקטליכע חשבון, דאס איז די חילוק פון די חשבון וואס מ'לערנט יעצט, וואס מ'האט געלערנט ביז יעצט. און דאס איז נישט קיין הלכה וואס איז נוגע נישט בזמן הזה, און נישט דעמאלטס איז אויך נישט קיין הלכה. זאגט דער רמב"ם פארוואס ער וויל עס בכלל זאגן.

Speaker 2:

יא, דאס איז... שטימט. מאכט סענס.

המשך הלכה א — די דריי מדרגות פון דעם מענטש וואס וויל לערנען

Speaker 1:

יא, זאגט דער רמב"ם אז ווייל אונז ווייסן אז דער בית דין האט געקענט די אלע חשבונות, **ידענו**, ווייסן אונז, **שכל מי שרוחו נכונה**, איינער וואס איז אן... ער איז גרייט, ער האט זיין גוט באלאנסד, איך ווייס נישט פונקטליך, מ'דארף פארשטיין וואס פונקטליך מיינט אזוי ווי... איך ווייס נישט, א גוטע מענטש, א רעכטיגע מענטש. איך מיין ס'איז דריי לעוועלס, אזוי ווי, כדי א מענטש זאל וועלן מאכן די חשבונות, דארף זיין די בעיסיק, די ערשטע לעוועל איז, איך ווייס, מאסלאו'ס הייערארקי, קודם דארף ער זיין נארמאל, ער זאל נישט זיין הונגעריג און ער האט נישט קיין פרנסה, איז ער נישט רוחו נכונה. קודם זאל ער זיין רואיג און ער זאל זיין מסודר.

און נאכדעם, **ולבו טהור לדברי חכמות**, וועט זיין הארץ גלוסטן צו דברי חכמות, און דעמאלטס וועט ער קענען גיין נעקסט, **ולעמוד על הסודות**, זיך טאקע שטעלן און קלאר ווערן אין די סודות. אקעי, אפשר דברי חכמות און סודות איז די זעלבע. ס'הייסט, ער וויל פארשטיין די חכמות, און די חכמות זענען פארהוילן פון אים, ווייל דער בית דין גייט זאגן באלד, מ'האט דאך נישט פארציילט דאס, סאו די סודות, די חכמות זענען סודות. ביז יעצט האט מען שוין געזען אז ס'איז נישט סודות.

איז אזא איינער **יתאוה** גלוסטן **לידע אותן הדרכים שמחשבין בהן**, צו וויסן די וועגן וויאזוי מ'קען אויסרעכענען צו די לבנה גייט קומען, די חשבונות וואס די חכמים האבן געוואוסט צו מאכן, **עד שידע האדם אם יראה הירח בלילה הזה או לא יראה**. א מענטש וועט וועלן לערנען אזויפיל ביז ער וועט וויסן, ער וועט קענען טאקע אויסרעכענען וואס ס'גייט זיין און ווערן געפראווט ווען ער וועט זען די לבנה טאקע ארויסקומען אז ער איז געווען גערעכנט מיט זיינע חשבונות.

Speaker 2:

יא, אבער וואס ער וויל וויסן איז אויב ס'קען זען. שידע אם... ווייל דאס איז וואס דער בית המקדש האט געדארפט וויסן, אבער דאס איז אויך די חשבון וואס דער מענטש וויל קענען לערנען און פארשטיין.

הלכה ב — די שוועריקייט פון די חשבונות

Speaker 1:

זאגט ער, אבער ס'איז נישט אזוי פשוט. ס'טייטש, ס'איז נישט גענוג אז דו וועסט עפענען וויקיפעדיע און אריינקוקן. ס'איז א שווערע חשבון. זאגט ער אזוי, **ודרכי החשבון יש בהן מחלוקות גדולות בין חכמי הגוים הקדמונים**, אזוי ווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז ס'איז געווען שוין מחלוקת וואס איז נישט אין דעם סיי צווישן די חכמי ישראל, אבער נאך פארדעם איז געווען אין דעם וויכוחים צווישן חכמי יון און פרס. **שחקרו חשבון התקופות והגימטריאות.** זיי האבן געטרייט צו חוקר זיין, אויסצורעכענען די תקופות, ווען פונקטליך, וויפיל טעג איז געדויערט צווישן יעדע פון די פיר תקופות פון די יאר.

והגימטריאות, אין די חשבון חכמת המעט, גימטריאות, די פשוט'ע טייטש דערפון איז דזשיאמעטרי. אבער גימטריא אסאך מאל נוצט מען אלס א כינוי פאר מעט אין כלליות. סאו די חכמים פריער האבן געוואוסט די חשבון התקופה איז בעיסד אויף מעט.

Speaker 2:

זייער גוט. אין אנדערע ווערטער, לכאורה, דאס איז לכאורה א לשון פון די משנה, תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה, וואס דער רמב"ם לכאורה מיינט יענע משנה. און די וועג וואס מ'רעכנט די תקופות איז דורך גימטריאות, דורך דעם וואס ס'איז אויך גימטריאות, ווייל ס'איז נישט מעט פון נאמבערס, ס'איז דורך בעצם מעט פון די שטח, פון וואו ס'פארט אין זון, וועלכע דאווענען עס. באט יא, איך מיין אז באופן כלוגי היינט רופט עס אזוי. אבער דער רמב"ם לכאורה זאגט גימטריאות, הגם אויף אראביש רופט עס עפעס אנדערש, ווייל דאס איז לשון המשנה. וזכו חכמתכם וממונתכם, יא?

Speaker 1:

יא. איך ווייס נישט, ס'שטייט דארט כמעט תרועות, אבער דער משנה אין אבות שטייט רבי אלעזר בן חסמא אומר תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה, עפעס אזוי. אקעי, יא.

סאו וואס ער מיינט צו זאגן איז, עס וועט זיין טהור, וועסטו מיינען איך קען קוקן אין עפעס א בוך? איך קען אבער נישט. יא, ווייל ס'איז געווען אין דעם אסאך מחלוקת. **ואנשים חכמים גדולים נשתבשו**, אפילו גרויסע חכמים האבן זיך געמוטשעט און אנגעקומען צו גרייזן אין דעם, **ונתעלמו מהם דברים**, סערטען וויכטיגע ידיעות זענען נישט אנגעקומען צו זיי, און ממילא **ונודע להם ספיקות**, איז געשען צו זיי ספיקות. אזוי ווייט אז **יש מי שדקדק הרבה**, ס'איז געווען אפילו די וואס האבן אריינגעלייגט אין אריין אסאך

כוחות מדקדק געווען, **ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון עיבורו**, ער איז נישט אנגעקומען צו דעם אמת. **אלא צלל במים אדירים**, ער האט אריינגעשווימען אין די שווערע וואסערן, אין טיפע וואסערן, און נאך אלע מעשיות איז אים גארנישט געלונגען, אזוי ווי איינער וואס שפרינגט אריין אין א שווערע וואסער צו ראטעווען א דיימאנד אדער עפעס, און צום סוף ברענגט ער ארויס, אה, ער האט עפעס געטראפן, אבער ער קומט ארויס פון וואסער, זעט מען ער האט געטראפן א חרס, א שטיקל ביליגע שטיקל שארון.

דאס איז א לשון הגמרא. דאס איז א לשון הגמרא, וואס די לשון הגמרא איז שוין אויכעט אויף צללו כעופרת במים אדירים, ויהי לחרס. צללו כעופרת במים אדירים, ס'איז באזירט אויף יענע פסוק.

Speaker 2:

יא, ווייל דארטן מיין איך, צללו במים אדירים גייט ארויף אויף די מצרים אדער וואס. צללו במים אדירים, אבער דא שטייט במים אדירים אין די גרויסע וואסערן.

פארוואס דער רמב"ם שרייבט דעם ספר

Speaker 1:

אבער ריבונו של עולם, זאגט דער רמב"ם, אז ווייל ס'איז אזוי גרינג זיך טועה צו זיין, און ס'איז א גרויסע... דער רמב"ם האט דא אויכעט, מ'זעט דא א געוויסע מיטגעפיל, א סימפאטי, צו דער חכם וואס מוטשעט זיך, און צום סוף קומט ער נעבעך נישט גארנישט אן. סאו דער רמב"ם איז א גרויסער בעל חסד, בעל רחמים. סאו גייט ער זיי זייער גוט מסביר זיין.

Speaker 2:

איך וואלט עס געליינט אביסל פארקערט, איך וואלט עס געליינט אז כאילו דער רמב"ם איז דזשאסטיפייד פארוואס ער דארף שרייבן א ספר. דאס הייסט, ממילא די גאנצע תורה האט ער שוין מסביר געווען די הקדמה פון זיין רמב"ם. און פארוואס ער שרייבט רמב"ם? ווייל דער עולם, קיינער ווייסט נישט קלאר די הלכות, און דו געדענקסט אז די הקדמות משנה תורה.

דער חיבור איז מיר אן עקסטרע חיבור, ווייל ס'איז דאך נישט קיין הלכות. די ליסטע אין די נעקסטע זיבן פרקים איז דאך נאר פרטי חשבונות וואס איז א חכמה. ס'איז נישט קיין פארט. דו קענסט זאגן, ס'איז דא וואס זאגן אז ס'איז אפילו געשריבן עקסטרע פון משנה תורה. קומט דעם, ס'איז נישט קיין פארט פון די ספר משנה תורה. עקסטערע זאך, דארף ער מסביר זיין פארוואס שרייבט ער? יעדער איינער שרייבט א ספר, דארף מען פרעגן א שאלה, ס'איז שוין דא גענוג ספרים אויף די נוסף, פארוואס דארפסטו שרייבן?

זאגט ער, ניין, ניין, ניין, ס'איז דא ספרים וואס זענען פון פארגרייזט. קודם האט ער געזאגט אז ס'איז דא אסאך מחלוקת'ן און אסאך שיטות וואס אסאך זענען ראנג, און ער גייט זאגן נאך סיבות פארוואס ס'פעלט אויס. זאגט ער מער. זאגט ער, אפילו אויב דו וועסט טרעפן ספרים פון אמאל, אבער ווייטער, לפי אורח הימים... ניין, ניין, ס'איז פארקערט, א מינוט, איך וויל ענדיגן אויף די הלכה.

דער רמב"ם דא זאגט אז פארוואס מ'קען מען דארף האבן א נייע ספר, ווייל די פריערדיגע זענען פארגרייסט, אדער א סאך חלק פון זיי זענען פארגרייסט, און דו קענסט נישט ווייסן וועלכע, עפעס אזוי. איך מיין אז דאס איז אויך אזוי ווי א שיינע וועג פון זאגן קריטיק. מסתמא האט ער געקענט, איך ווייס נישט פון וואו ער מיינט פערסאנעלי, אבער איך בין זיכער אז ער האט איינעם אין זינדער.

פארוואס דער רמב"ם האט מער אינפארמאציע ווי פריערדיגע חכמים

חכמי הגוים און די ראיית הלבנה

Speaker 1:

איך מיין דא איז דא נאך א זאך, ווייל די חכמי הגוים וואס איז מען עוסק געווען אין דעם, אסאך פון זיי זענען נישט געווען ספעציעל אינטערעסירט פונקטליך וויסן ווען מ'קען זען די לבנה, ווייל דאס קומט פון די אידישע זאך אז מ'וויל זען קדוש החדש. קען זיין אז ס'איז געווען מער אינטערעסירט אין אנדערע זאכן, באופן כללי, די אלע די פונקטליכע זאך פון די ראית הירח שטייט נישט אין די...

און ס'איז אמת מיין איך, אויב מ'קוקט אין די נארמאלע ספרים וואס מ'פלעגט לערנען פון תלמי, שטייט נישט אזוי פיל וועגן די ראית הירח, ווייל ס'איז נישט געווען אזא נושא. ער האט געוואלט וויסן אלעס אויף איינמאל. סאו די פרט איז געווען מענטשן וואס האבן שטארק זיך געמוטשעט אין די קלאסטישע ספרים וואס רעדן דערוועגן, און זיי האבן נישט ארויסגעקומען קלאר. סאו ממילא פעלט אויס... יא, דער רמב"ם זאל אונז שרייבן דעם ספר.

"לפי אורך הימים ורוב הבדיקות והחקירות"

Speaker 1:

יעצט קען ער זאגן וויאזוי ער ווייסט יא, פון וואו קומט עס זיין? פארוואס איז יא אויפטון אריינצוקוקן אין א נייע ספר? שטייטש, וואס איז יעצט בעסער ווי א ספר פון די דריי הונדערט יאר צוריק למשל וואלט דער רמב"ם געזאגט?

זאגט ער אזוי: **לפי אורך הימים, ורוב הבדיקות והחקירות, נודע למקצת החכמים דרכי חשבון זה** – ווי מער צייט גייט אדורך, ורוב הבדיקות והחקירות, און ווי מער מ'טשעקט עס אויס מיט בדיקות והחקירות, נודע למקצת החכמים דרכי חשבון זה, ווערן א חלק פון די חכמים ווערן יא זייער אויסגעקלארט מיט צייט.

ווייל אין די חשבון פון אסטראנאמיע קומט זייער שטארק אריין צייט, ווייל ס'איז דא אויך אלטע ארכעאלאגישע זאכן וואס מ'האט געטראפן אז די חכמים האבן אראפגעשריבן סימנים אז אין דעם און דעם יאר איז געווען די און די ליקוי ירח וכדומה. ווי מער יארן גייט אדורך, ווערן זאכן אויסגעקלארט.

ממילא, זאגט דער רמב"ם, נאך א סיבה פארוואס יעצט, זייט די ספרים וואס... לאמיר זאגן אז ס'איז געווען אידישע חכמים וואס האבן געוואוינט, אבער פון דעם זענען זאכן געווארן נאך קלארער, ווייל ס'איז דורכגעגאנגען מער צייט.

דער פרינציפ פון צייט אין וויסנשאפט

Speaker 1:

דאס איז טאקע א וויכטיגע זאך, מ'האט גערעדט וועגן דעם ביסטו, רייט? מענטשן זאגן היינט איז שוין דא נאך צייט, ווייסט מען נאך בעסער, ס'איז נישט ווייל אונז זענען קלוגער, ס'איז נאך פשוט צייט.

סאו היינטיגע צייטן, ווען א מענטש וויל וויסן צו ס'איז א שאלה צו ער זאל לערנען אריסטו אדער ער זאל לערנען היינטיגע פילאסאפן, איז אזוי: אויב ס'איז ענינים וואס זאכן טוישן זיך ווייל ס'האט צוטון מיט אראפשרייבן סימנים פון יארן, טאקע דארף מען קוקן אין די נייעסטע. א זאך וואס האט זיך גארנישט געטוישט, פילוסופיא, איז נישט נוגע, אבער דאס איז א פאקט.

דער רמב"ם אליין זאגט דאס אויף אריסטו. סאו יעדער איינער פארשטייט אז ווען מ'וויל לערנען וועגן טעכנאלאגיע זאל מען נישט קוקן אין אריסטו, אבער ווען מ'וויל לערנען וועגן מאראל, וועגן עטיקס, לכאורה האט זיך נישט קיין סאך געטוישט, אויסער אויב מ'נעמט אן אלעס וואס פסיכאלאגן זאגן הייליג.

Speaker 2:

אקעי, ווייטער.

Speaker 1:

יא, יא. דער רמב"ם אליין זאגט דאס אויף אריסטו אין מורה נבוכים, אז אריסטו האט געמאכט טעותים אין אסטראנאמיע ווייל ס'נעמט פשוט צייט אויסצופיגערן. און כל שכן אויף חכמי ישראל. ס'איז נישט קיין פגיעה אין די רמב"ם.

דער אמת איז אז די רמב"ם... ס'איז אויך א שטיקל התנצלות, פארקערט. פארוואס מיינסטו אז איך בין קלוגער ווי די חכמים פאר מיר? ווייל במשך צייט, איך האב מער אינפארמאציע וואס זיי האבן געהאט.

"יש לנו בעיקרים אלו קבלות מפי החכמים"

Speaker 1:

ועוד, דאס הייסט, דאס איז איין זאך וואס מ'דארף האבן מיט די רמב"ם, ווייל ער זאל לייגט זאגן וואס מיט די חכמים האבן לאורך הזמן אויסגעפיגערט. און נאך א סיבה זאגט ער, ס'וועט נישט זיין גענוג אז דו וועסט לייגען אלע בוקס אפילו, ווייל ס'איז דא זאכן וואס דו האסט נישט געליינט אין די בוקס וואס איך ווייס נישט.

יש לנו בעיקרים אלו קבלות מפי החכמים, איך האב אויך מקבל געווען פון דעם. די חכמים'ס מויל, פון חכמים וואס האבן מיר איבערגעגעבן **ראיות וקבלות שלא נכתבו בספרים הידועים לכל**, וואס שטייט נישט אין די באקאנטע ספרים. ממילא, וועט ער נישט העלפן דאס וואס ער האט געליינט פריער, די ספרים ליין מיך.

Speaker 2:

אינטערעסאנט, יא.

דיסקוסיע: וואס מיינט "קבלות מפי החכמים"

Speaker 1:

אפשר מיינט, איך זע אז ער ברענגט דא פון אונטן דעם רמב"ם ערוך. ס'קען זיין, איך האב געזען דער רב ר' פנאווי זאגט אז ס'איז דא געוויסע פרטים פון די חשבון איתא ריח וואס מ'ווייסט נישט פון וואו דער רמב"ם האט גענומען, אבער היינט קען מען יא טרעפן אויב ס'איז נישט געווען בזמנים פון דער רמב"ם יענע ספרים.

סאו ער האט עס געלערנט, מסתמא ער האט געהאט טיטשערס, ער איז געגאנגען אין א גוטע ס'איז נישט געווען קיין סקול אין זיינע צייטן, אבער ער האט געהאט אסטראנאמערס וואס האבן זיך געדרייט אין זיין געגנט, און זיי האבן אים געזאגט.

אדער ס'קען זיין, ער זאגט אן אנדערע טייטש, איך ווייס נישט אויב דאס איז אמת, ס'קען זיין אז ער מיינט צו זאגן "ידועים לקצת", קען זיין ס'שטייט יא אין געוויסע ספרים אבער ס'איז אויף אראביש, איך ווייס נישט, רוב אידן קענען נישט קיין אראביש. דער רמב"ם שרייבט דאך לשון הקודש פאר די וואס קענען נישט.

קען זיין ער מיינט אויך דאס, אז ס'איז דא זאכן, כללים, וואס שטייען נישט אין די גמרא און אין די משנה און אין די מדרש וואס יעדער איינער האט, ס'שטייט אין עפעס א גריכיש ספר וואס דער רמב"ם האט פונקט געהאט אקסעס צו א טרענסלעישאן. איך מיין פשוט טייטש מיינט עס יא.

Speaker 2:

אקעי, ער זאגט נישט, ער זאגט קלאר ווען דער רמב"ם האט נישט חמור. מיר וועלן אנקומען סוף פרק י"ז, וועלן מיר רעדן מער פון וואו דער רמב"ם ווייסט דאס אלעס.

"כשר הדבר בעיני" — דער רמב"ם'ס לשון

"לקרבה אל המלאכה לעשות אותה"

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, **"נכנסתי אני אל הדברים, וכל אלו הסיבות, כשר הדבר בעיני"**, ווייל ס'איז זייער וויכטיג, און מצד שני איז עס שווער, מיר וועלן שוין אנקומען, **"ונכנס בלבי שהוא דבר נכון"**, ס'איז מיר אריינגעפאלן אז ס'איז א גלייכע זאך.

ער זאגט נישט אזוי ווי א חובה אויף מיר, ס'איז "כשר הדבר בעיני", **"לבאר דרכי חשבון זה"**, צו מבאר זיין די וועגן וויאזוי די חשבונות ארבעטן, **"כדי שיהא נכון למי שמלאו ליבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה"**. ס'זאל זיין יא גרייט.

פריער האט ער געזאגט אז איינער וואס האט א רוח נכונה און א לב וואס האט א רצון קען אנקומען צו די חכמה. זאגט ער, מיט דעם ספר האב איך טאקע, ס'איז א גוטע טול פאר דער וואס האט די ריכטיגע רוח און די ריכטיגע לב זאל קענען אנקומען צו די חכמה.

רמז צו מלאכת המשכן

Speaker 1:

און דער רמב"ם נוצט א לשון פון מלאכת המשכן, יא? ס'איז זייער אינטערעסאנט. "לקרבה אל המלאכה לעשות אותה". ס'שטייט ביי ויקהל ערגעץ דארט, יא? ער ברענגט, יא, "לקרב אל המלאכה לעשות אותה".

קען זיין אז דער רמב"ם איז מרמז דא אז די משכן... מ'דארף זיין חושב מחשבות.

Speaker 2:

ניין, איך טראכט א רמז, ווייל ס'שטייט אין די משכן, ס'שטייט אין כוזרי און אין אנדערע ראשונים, אז די משכן איז געווען קעגן מעשה בראשית. זוהר הקדוש, זייער שטארק. ס'קען זיין אז די מלאכה פון ידיעת המשכן איז אויך די מלאכה פון מערכת השמים, פון די גאנצע...

"ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך"

פארוואס די חשבונות זענען וויכטיג אפילו בזמן הזה

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם ווייטער, נאך א שטיקל התנצלות און הסברים. נאך א סיבה פארוואס מענטשן זאלן טראכטן, "נו, לאמיך אויסלאזן הלכות קידוש החודש און גיין ווייטער צו הלכות תענית". אבער ביז יעצט פארשטייסטו אז ס'איז א הלכה, פונקט ווי אן ווייטער, איז א מענטש זאל טראכטן, נו...

זאגט דער רמב"ם, **"ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך"**, זיי נישט מזלזל אין די דרכי החשבון. און ער טראכט, ממילא **"שאינם צריכים להם בזמן הזה"**, היינט דארף מען נישט די ענין, ווייל היינט איז מען מקדש לויט די לוח, און די לוח איז גענוג מיט די חשבון התקופות און די חשבון המולד וואס דער רמב"ם האט שוין געזאגט.

זאגט דער רמב"ם, ניין, ס'איז יא זייער וויכטיג, פארקערט ווי קלים זאל עס זיין, ס'איז רחוקים ועמוקים. **"שאלו הדרכים דרכים רחוקים ועמוקים הם"**, זיי זענען גרויסע חשוב'ע וועגן.

"רחוק ועמוק" — שווער צו משיג זיין

Speaker 1:

רחוק ועמוק מיינט אז ס'איז שווער, אזוי ווי א פסוק "רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו", די היינטיגע וואך די פרשה, יא? "כי המצוה הזאת... לא רחוקה היא ממך", מיינט סתם שווער משיג צו זיין. ווען מענטשן מיינען אז "רחוקה היא ממך" מיינט אז ס'איז נישט ווערד צו טון, ניין, די פסוק מיינט אז ס'איז נישט ווערד צו פארשטיין.

אזוי ווי אין קהלת שטייט "רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו", מיינט שווער צו כאפן. אדער "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", מיינט רחוק בדעת. און דא זאגט דער רמב"ם, וועגן דעם איז חשוב, ווייל ס'איז דאך זייער שווער.

דער רמב"ם'ס סברא-שטראקטור

Speaker 1:

אבער ס'איז אינטערעסאנט, ווייל "קלים בעיניך" זאגט ער, ווייל איך דארף עס נישט האבן אויף למעשה. דא זאגט ער, אפילו דו דארפסט עס נישט האבן אויף למעשה, אבער איז עס וויכטיג ווייל ס'איז זייער א טיפע חכמה.

ס'זעט אויס, אזוי ווי ער מיינט צו זאגן אזוי: דו וועסט טראכטן, ווייל מ'דארף עס נישט, איז מסתמא ווייל ס'איז נאריש, ווייל מ'האט געטראפן א קלוגערע וועג. זאגט ער, פונקט פארקערט, זיי האבן געטראפן א מער פראקטישע וועג, טאקע, "ואין צריכים להם", אבער נישט "ואין צריכים להם" ווייל זיי זענען קל. איז דאס איז דיווארט, יא?

דו קענסט מיקל זיין אין זיי און מזלזל זיין, ווייל ס'איז דאך אז מ'דארף עס נישט האבן פאר אונזער לוח. זאגט ער, ניין, אונז דארף מען עס נישט האבן פאר אונזער לוח פאר אנדערע סיבות, אבער ס'איז נאך אלץ זייער "דרכים רחוקים ועמוקים".

דיגרעסיע: סוגיות וואס שטייען נישט אין שולחן ערוך

Speaker 1:

א מענטש קען זיך אמאל טראכטן אז א סוגיא וואס מ'דארף נישט קענען אויף צו קענען הלכה למעשה איז עפעס נישט אזא וויכטיגע סוגיא, והראיה מ'האט נישט געמאכט דערפון קיין שולחן ערוך. זאגט ער, ניין, אסאך מאל איז עס פונקט פארקערט. די סיבה פארוואס ס'שטייט נישט אין שולחן ערוך איז ווייל ס'איז גאר שטארק קאמפליצירט. אדער וועגן דעם, אדער ווייל ס'איז ריאליטי.

דאס הייסט, דער רמב"ם וואלט לכאורה מסכים געווען אז נישט יעדע זאך וואס איז נישט נוגע בזמן הזה דארף מען זיך מסביר זיין. הגם דער רמב"ם האט יא געשריבן אויף אלע הלכות וואס איז נישט בזמן הזה, אפשר האט ער נישט געהאלטן אזוי. ער האט געהאלטן אז מעשה בראשית, מעשה מרכבה, אה, זייער גוט. אבער ער זאגט נישט דאס קלאר דא.

ער וויל דיר מסביר זיין אז ס'איז א גרויסע ענין ווייל ס'איז שווער. אבער די שוועריגקייט איז נישט סתם אז ס'איז שווער, ס'איז נישט קיין ענין צו טון שווערע זאכן, נאר ווייל ס'איז דברים חשובים. אבער ס'פארפעלט עפעס די חשיבות.

סוד העיבור

ראיה פון חז"ל אז די חשבונות זענען חשוב

Speaker 1:

יעצט ברענגט ער א ראיה אז אפילו ס'איז נישט אזוי וויכטיג אויף למעשה, האבן זיך די חכמים הגדולים זיך געמוטשעט אויף עס צו יא וויסן. רייט, און זיי האבן עס באהאלטן. פארוואס האבן זיי עס באהאלטן? זעט אויס ווייל ס'איז חשוב, אזוי זעט אויס. אפשר ווייל ס'איז דרכים עמוקים ורחוקים און נישט יעדער איינער קען.

סא לאמיר לערנען, עפעס בין איך נישט קלאר יעצט דא.

"והוא סוד העיבור"

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, **והוא, דאס איז דער סוד העיבור**, אויב דו האסט אמאל געזען אז ס'איז דא אזא זאך וואס ווערט גערופן ביי חז"ל "סוד העיבור", דער סוד פון עיבור השנים, **שהיו חכמים הגדולים יודעים אותו, ואין מוסרין אותו לכל אדם אלא לסמוכים נבונים.** די חכמים האבן עס נאר איבערגעגעבן פאר חכמים וואס זענען געווען סמוכים, וואס האבן געהאט סמיכה פון די פריערדיגע חכמים.

זעסטו פון דא אז ס'איז א חשוב'ע זאך, און אז מ'דארף סיי די רשות און סיי מ'דארף זיין פארשטענדליך, ווייל נישט יעדער איינער פארשטייט. רשות העלפט נישט אויב יענעמ'ס קאפ איז א וואנט.

זאגט ער, פון דעם האבן די חכמים עס איבערגעגעבן אפילו ווען מ'האט עס נישט געדארפט אזוי וויכטיג, וואס מ'האט געקענט אן עצה געבן אן דעם, ס'איז דאך גענוג אז מ'ווייסט די בערך. דאך האבן די חכמים אויסגעלערנט, ווייל זיי האבן געהאלטן אז ס'איז א זייער א חשוב'ע חכמה.

Speaker 2:

ניין, לכאורה בשעת ס'איז א ראיה, פילט עס יא אויס. ווי סאך ס'פילט אויס וויים איך נישט, אבער ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט פארשטאנען פון דעם...

דיסקוסיע: וואס מיינט "סוד"

Speaker 1:

ס'איז נישט קלאר איבער וועלכע גמרא ער מיינט ווען ער רעדט פון סוד העיבור. ס'האט מיר געזאגט, איך מיין אז עיבורי טייטשט, סוד העיבור מיינט פשוט אסיפה, אזוי ווי "בסוד עמי" אדער וויאזוי... "סוד חכמים ונבונים".

Speaker 2:

יא, ס'מיינט נישט פון די סיקרעט, ס'מיינט מער אזוי מועצת.

Speaker 1:

נו, "סוד ה' ליראיו". וואס איז די אנדערע פסוק וואס איך וויל פרעגן? בקיצור, ס'איז דא א מפורש'ע פסוק וואס מ'זעט דארט, רייט? "בסודם אל תבא נפשי", רייט? ס'מיינט נישט אין זייער סיקרעט, ס'מיינט אין זייער...

המשך דיון: וואס מיינט "סוד העיבור"?

Speaker 1: ס'איז נישט קלאר איבער וועלכע גמרא ער מיינט ווען ער רעדט פון סוד העיבור. האט מען געזאגט, איך מיין אז עברי טייטש סוד העיבור מיינט פשוט אזוי ווי בסוד עמי, אדער וויאזוי האסטו געזאגט?

Speaker 2: בסוד חכמים ונבונים.

Speaker 1: יא, ס'מיינט נישט פון די סיקרעט, ס'מיינט מער אזוי ווי מעת יעצת. נו, סוד השם לרע... וואס איז דער אנדערער פסוק וואס איך וויל אנגעפרעגן? קיצט דא א מפורש'ער פסוק וואס מ'זעט דארט, רייט? בסודם אל תבא נפשי, רייט? ס'מיינט נישט אין זייער סיקרעט, ס'מיינט אין זייער קהילות אסיפה. ס'האט אזוי געמיינט.

אבער דער רמב"ם האט יא פארשטאנען, און ס'איז דא עפעס א משמעות אין די גמרא איינמאל אזוי, א סוד התורה, א געוויסע חכמה, און ס'זעט אויס אז מ'האט נישט געזאגט פאר יעדן, ס'איז עפעס אין נסיונות התורה. איז דער רמב"ם מוכיח אז אויב ס'איז א סוד התורה, זעט אויס אז ס'איז א דבר חשוב.

אבער איך מיין אז אויך די פלעצער וואו ס'שטייט סוד בתור, א פלאץ וואו מ'האט זיך פארזאמלט, איך מיין אז ס'איז געווען א פלאץ וואו מ'האט זיך פארזאמלט צו לערנען א געוויסע נושא, בתוך חכמים ונבונים. איז א פלאץ וואו מען האט עבירה צו לערנען א טיפע זאך, נאר די חכמים ונבונים. סאו סוד העיבור קען מיינען די פלאץ וואו די חכמים זענען זיך צוזאמגעקומען רעדן וועגן די עיבור. סאו דאס אליין ווייזט אז ס'איז א דבר חשוב וואס מען מאכט עס פון א אסיפה פאר דעם.

ס'קען זיין אז ס'איז חשוב פשוט ווייל מען וויל נישט אז יעדער איינער זאל זיך מאכן זייער אייגענע יארן.

Speaker 2: וועגן אוטאריטי מיינסטו?

Speaker 1: יא. ס'איז אמת אז ס'איז חשוב, ווי ס'האט שוין געלערנט. אבער ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט פארשטאנען, ס'קען זיין אזוי ווי דו זאגסט, ס'קען זיין אז ס'איז נישט אמת'דיג וויכטיג צו וויסן די חשבון הראיה, ווייל ס'איז דאך נאר נוגע צו מקדש זיין די חדשים, אבער די חדשים איז דאך מער ווייניגער אמת, מ'קען מאכן זיכער אז ס'איז אן ענטליכע מענטשן, ס'פעלט נישט אויס. די reason פארוואס ס'איז געווען אזא עסק איז פארקערט, ווייל ס'טוט אן דעם עפעס א חכמה.

אקעי, מ'דארף פארשטיין דא בעסער. דער רמב"ם אין א תשובה האט געזאגט בפירוש אז די ריזען פארוואס ס'איז חשוב איז וועגן די נושא פון קענען מעשה בראשית. אבער דא זעט אויס אז ער וויל עס נישט זאגן קלאר דא.

ס'קען גאר זיין א קאנספיראציע אזוי ווי אז זיי האבן דוקא גענוצט זאכן טיפע חכמות צו אויספילטערן די וואס זענען נישט זייער קלוג. וועט מען וויסן אז ער באלאנגט נישט אין די סנהדרין. אויב ער קען סתם מאכן לאנדאס אויפ'ן פלאץ, אבער ער איז נישט קיין אמת'דיגע מעמיק אין מעט, האט מען דאך געוואוסט ער זאל נישט זיין דער נעקסטער חכם.

דער רמב"ם'ס ערשטע התנצלות: דער פראקטישער חשבון איז נישט "סוד העיבור"

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם, **אבל זה החשבון...** יעצט מיינט דער רמב"ם זאל זיין נאך א זאך. איינער וועט קענען מיינען אז דער רמב"ם אליינס האט אביסל געזאגט פריער, אז דער עיבור מיינט דער חשבון איז צו האבן מיט דעם פסח. אין די ערשטע פאר סימנים האט זיך שוין דער רמב"ם אויסגערעכנט אלעס וואס מ'דארף וויסן צו וויסן אונזער לוח, דער פראקטישער לוח, דער עיבור השנים, מולדות און תקופות.

זאגט ער, דאס האט ער אבער נאך נישט אויסגערעכנט, ער גייט יעצט זאגן עפעס א גרעסערע לעוועל חכמה פון דעם. זאגט ער, וועט א מענטש טראכטן אז איך ווייס שוין אלעס, איך ווייס שוין די חשבון. זאגט ער, ניין, די חשבון וואס מ'איז מחשב ווען ס'איז נישט דא קיין בית דין, דקבוע על פי הראיה, שאנו מחשבים היום, וואס אונז נוצן היינט פאר די לוח, וואס דער רמב"ם האט שוין אויסגערעכנט אין די פריערדיגע פרקים, דאס קען נישט זיין פון וואס מ'רעדט סוד העיבור אז דאס איז די חכמה, ווייל דאס איז א פשוט'ע זאך. **אפילו תינוקות של בית רבן מגיעים עד סופו, בשלושה או ארבעה ימים.** ס'דארף טאקע א דריי פיר טעג, אבער אין דריי פיר טעג קענען זיי עס כאפן.

אונז האבן עס טאקע געלערנט דריי פיר טעג. סאו פון דעם זעען מיר אז א חכמה וואס דויערט דריי פיר טעג צו לערנען, קען נישט זיין אז עס איז די הויכע שפיץ לעוועל חכמה.

Speaker 2: רייט. הונדערט פראצענט.

דיסקוסיע: ר' חיים ויטאל'ס ענליכע סברא וועגן קבלה

Speaker 1: ווייסט ווער ס'זאגט ענליך? ר' חיים ויטאל. ווען ער האקט אויף די פריערדיגע מקובלים, זאגט ער אז... ניין, אויף קבלה. סתם וואס זאגט עס איז אן ענליכע סברא. ער זאגט אז מענטשן זענען אזוי אונטער קבלה. ער זאגט, איך ווייס נישט, אלע וואס די מקובלים אחרונים זאגן קען מען לערנען דריי פיר טעג, אדער דריי פיר קען מען טריי ספר. קען נישט זיין אז דאס מיינט סודות התורה, ווייל ס'איז עפעס א דבר פשוט. ער איז דער מעשה בראשית, ס'מיינט עפעס א טיפערע זאך.

דער רמב"ם זאגט די זעלבע זאך, ס'מוז זיין אז דער סוד איז דאס וואס ער גייט יעצט זאגן, ווייל אז דאס איז א כלל, אויב איינער האט געלערנט קידוש החודש ביז יעצט, איז ער אים שוין שווער געווען ביז יעצט, לאו ווייסט ער איז נאך נישט אויף די מדרגה פון תינוקות של בית רבן פון דעם רמב"ם.

Speaker 2: ניין, ס'איז דער אמת אז ס'איז פשוט, זיי האבן עס געלערנט, ס'איז נישט... יא, איינמאל מ'לערנט זיך אויס די חשבון, יא.

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם ווייטער. יא. ער זאגט דאך אז מ'דארף נאר די געדולד, וועגן דעם זאגט ער **בשלושה או ארבעה ימים.** ס'דויערט ביז מ'מאכט די קינד זאל עקטשועלי צולייגן קאפ, אבער ווען ס'לייגט צו קאפ איז עס נאר אפאר טעג.

Speaker 2: רייט, אבער ס'איז ממש חשבונות, ס'איז מעט, מ'קען עס קרינג מאכן.

דיסקוסיע: דער ראב"ד'ס שווערע שטעלע

Speaker 1: דער ראב"ד האט געזאגט אז ער קען נישט יענץ אויך נישט, דאס איז מיין פלא. פארוואס האט דער ראב"ד נישט געקענט וואס דער רמב"ם זאגט תינוקות קענען? ווען דער ראב"ד וואלט געווען אויף די פרוקה, מילא, אבער דער ראב"ד זאגט ס'איז פריער, ביי לא ידע ראש, האט דער ראב"ד געזאגט אז ער פארשטייט נישט. קען אייך נישט געבן קיין די דריי פיר טעג וואס ער נעמט.

Speaker 2: איך ווייס נישט. ביטול תורה, ער האט נישט געוואלט לערנען דריי פיר טעג.

Speaker 1: און ער זאגט דאך דארטן אז ער האט נישט מקבל געווען פון זיינע רבי'ס.

Speaker 2: בשעת ער האט געהאלטן אז ס'איז נישט וויכטיג.

Speaker 1: און ער זאגט דארטן אז זיינע רבי'ס האבן עס נישט אויסגעלערנט. כאילו ממילא איז עס נישט ווערט, איך וויל יעצט אוועקגעבן ענערדזשי פאר דעם.

דער רמב"ם'ס צווייטע התנצלות: פארוואס זיינע חשבונות זענען נישט אלעמאל 100% גענוי

Speaker 1: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער נאך עפעס א התנצלות. אינטערעסאנט אז דארטן פארשידענע התנצלות'ן. זאגט ער אזוי, רבינו גייט לערנען דעם ספר, און ער וועט אנקומען צו אביסל אנדערע חשבונות. און ער טראכט, "נע, איך האב עס בעסער אויסגעפיגערט ווי דער רמב"ם." זאל נישט זיין אזוי שנעל, זאגט דער רמב"ם.

שמא יתבונן חכם מחכמי האומות, או אחד מחכמי ישראל שלמדו חכמת יון, און ער גייט לערנען אין די חכמי יון, ער גייט לערנען אין תלמי למשל די זעלבע חשבונות, **בדרכים אלו שונים מחשבים לראיית הירח.** ער גייט לערנען, ער גייט קוקן מיינע דרכים וואס איך ניץ, מיינע טריקס, מיינע מאטעמאטישע חשבונות, און ער וועט לערנען פון די אנדערע חכמי יון, **ויראה קירוב מעט במקצת הדרכים.** ער וועט זען פארשידענע וועגן איז נאנטער צו אנדערע נאמבערס.

איז למשל, דער רמב"ם זאגט אויף עפעס אז דער חילוק וועט זיין אזויפיל און אזויפיל טעג און אזויפיל און אזויפיל שעות, וועט ער זען אז ס'פעלט מיר אפאר מינוט, אפאר סעקונדס, וועט ער טראכטן **שלא זזה ממנו הטבע זה,** אז איך בין נישט געווען גענוג גענוי, איך האב נישט געמאכט גענוג גענוי, **ולא ידענו שיש באותה הדרך קירוב,** איך האב נישט געוואוסט אז איך זאג עס נאר נאנט צו די ריכטיגע חשבון. ער וועט מיינען אז איך האב נישט געכאפט און איך האב סתם קארנערס.

זאגט ער, אלע אלע אלע איז נישט וועגן איך האב עס נישט געוואוסט, נאר ווייל איך האב געמאכט א חשבון אז אסאך מאל איז עס נישט צו שרייבן. אסאך מאל האב איך עס ביודעים אויסגעלאזט, **מן הידועים, בעיקר הגימטריאות,** ווייל איך האב פארשטאנען מיט די אריינטראכטן אין די טיפערע כללי החשבון, האב איך געוואוסט **בראיות ברורות שאין דבר זה מפסיד בידיעת הראיה, ואין חוששין לו. לפיכך לא דקדקנו בו.**

דער רמב"ם'ס מעטאדע: "Cancelling out" פון קליינע אפּוויכונגען

Speaker 1: לכאורה וואס איך מיין צו זאגן אפשר איז אזוי: אז ס'איז דא אסאך מאל וואס... לאמיר זאגן די חילוק נאר אויסקומען אפאר מינוט, אבער במשך פון אסאך יארן, טויזנטער, הונדערטער יארן למשל, גייט נישט אויסקומען אז די ווינטער וועט זיין פארריקט. אסאך מאל איז דא קליינע חשבונות וואס האט אבער א ריזיגע עפעקט. און נאכדעם איז דא חשבונות וואס ס'בלייבט קליין.

וואס דער רמב"ם זאגט איז זייער א וויכטיגע זאך. ווען מ'מאכט א בערך, ס'איז זייער יוספול, רייט? אזוי ווי זיי האבן גערעדט, און זיי האבן נישט גערעדט, אונז רעדן די ערשטע מאל.

Speaker 2: ניין.

Speaker 1: יעצט, יעצט, יעצט, אדער עס איז דא זע איך האב געליגט צו פיל אביסל. איך האב געזאגט למשל, עכט איז עס נאר א האלבע מינוט, איך האב געזאגט א מינוט. אדער עכט איז עס נאך א האלבע מינוט וואס איך האב בכלל נישט געמענטשנט.

זאגט ער, **בכוונה עשינו זה, לפי שיש כנגדו יתרון מדרך אחרת.** למשל, ווען ער דארף אויסרעכענען און דא איז נאך דא אן עקסטרע האלבע מינוט און דארטן פעלט א האלבע מינוט, וועל איך אויסלאזן ביידע, ווייל אזוי איז גרינגער די חשבון. נישט ווייל איך האב נישט באמערקט די רעמענדערס, נאר ווייל דא האט נישט אויסגעפעלט אזוי שטארק צו ברענגען די רעמענדערס.

עד שיצא הדבר לאמיתו בדרכים קרובות בלי חשבון ארוך. איך האב געלאזט פלעצער וואו איך האב עס געלאזט בערך, ווייל אזוי וועט מען נישט

דארפן מאכן קיין טיפע חשבונות. **כדי שלא יבהל האדם שאינו רגיל בדברים האלה.** איינער וואס איז נישט רגיל אין די זאכן, ער וועט זען אסאך נאמבערס ביי ביידע, ביי די פלוס און ביי די מיינוס, וועט ער זען אביסל צו א גרויסע פלוס, אביסל צו א גרויסע מיינוס. האב איך ביי ביידע אראפגענומען, כדי נישט צו ווערן פארלוירן, **בחשבונות שאינו מועילים בראיית הירח.** ווען ס'איז זאכן וואס איז וויכטיג, אז ס'גייט זיך אנזאמלען דערפון אז ס'ווערט ריכטיג, וועל איך עס טון, אבער ווען ס'איז נאך נישט קיין נפקא מינה האב איך אראפגעשניטן.

א גרויסער כלל אין פעדאגאגיע: דער מלמד מוז אליין וויסן דעם גאנצן בילד

Speaker 1: סאו דאס איז דער כלל פון אזוי ווי פעדאגאגיא פון דעם רמב"ם. אז ווען מ'לערנט אויס פאר א מענטש, דער רמב"ם האט דאך געשריבן דא פאר מענטשן וואס זענען נישט רגיל, דער וואס איז רגיל האט געלערנט די חכמי יון ווייסט ער דאך שוין. זאגט דער רמב"ם, דער רמב"ם זאגט פאר יענעם מענטש, דארט מאדי, איך האב דיך נישט געמיינט, דו ווייסט דאך שוין, דו ווייסט, זיי העפי.

אבער יעצט רעדט מען דאך פון איינער וואס ווייסט נישט, דער רמב"ם וויל דאך זיין א מלמד, דער רמב"ם איז דאך געווען א זייער גרויסער מלמד. זאגט ער, דער כלל פון א מלמד איז נישט צו מאכן זיי איז ביידע וועגן. די מלמד טאר נישט פארקויפן קיין אפראקסימאציעס, ווייל ס'איז געגוג נאנט. ס'דארף זיין זייער זייער בדיוק. אבער נאכדעם וואס דו ווייסט די דיוק, מעגסטו ביודעים. אבער דער מלמד דארף אליינס וויסן.

פארוואס? ווייל דו דארפסט דאך וויסן וואס די גאל פון יעדע חשבון איז. אויב דא ווילן אונז נאר אויספרעגן וואס די ראיה איז, ס'קען זיין אז די מארס קומט אויס אינגאנצן פאל נישט לויט די חשבון. אבער איך רעד דאך נישט פון מארס, איך רעד דאך צו די לבנה. סאו אויב לגבי מיין תכלית איז דאס געגוג, די לעוועל פונקטליכקייט, קען איך אויסלאזן די לעוועלס אומפונקטליכקייט וואס איז נוגע. פארשטייסט?

אזוי ווי יעדע לימוד, איינע פון די כללים פון א לימוד איז אז מ'זאל וויסן וואס מ'וויל האבן דערפון, און לפי וואס מ'וויל האבן דערפון, אזוי פונקטליך דארף מען לערנען. און פארדעם דארף דער רבי אליינס וויסן, אויב דער רבי ווייסט נישט אליינס, קען ער מאכן א טעות וואס איז יא נוגע צו זיין מטרה. דאס איז די וויכטיגע חילוק, פארשטייסט?

אפליקאציע אויף גאנץ משנה תורה

Speaker 1: סאו, איך מיין אבער איך האב געטראכט אז מ'קען דאס שרייבן מיט די הקדמה פון גאנץ ספר הרמב"ם, נישט נאר דא. ווייל דער גאנץ רמב"ם מאכט דאך געוויסע קיצורים און ער מאכט פשוט'ער אסאך הלכות. זאגט דער רמב"ם, מיין נישט ווייל איך קען נישט די גמרא אזוי ווי דער ראב"ד מיינט אסאך מאל. ניין, איך קען יא, איך האב געהאלטן אז ס'איז נישט קיין נפקא מינה לגבי הלכה, ממילא זאג איך פשוט'ער.

אנהויב פון די עיקרי החשבונות — הלכה ז

Speaker 1: עד כאן איז די הקדמה צו באופן כללי צו דעם ספר, צו דעם חלק פון די חשבונות פון ראיית הירח. און פון דא הייבט ער אן צו זאגן עקטשועלי חשבונות.

Speaker 2: יא, נאך נישט, ס'הייסט, די רעסט פון דעם פרק גייט ער נאך נישט זאגן ממש'דיגע חשבונות, ער גייט זאגן כללים וואס די חשבונות זענען געבויט אויף.

Speaker 1: באמת איז, אלע פרקים ביז פרק י"ז זענען געוויסע כללים, ווייל נאר אין פרק י"ז קומט ער אן צו זאגן וויאזוי מ'ווייסט ווען די לבנה גייט זיין. אבער קודם זאגט ער כללי כללים, אזוווי וואס זענען די נאמבערס וואס מ'גייט נוצן און אזעלכע זאכן. סאו, לאמיר טרייען צו לערנען וויפיל מ'קען די פשוט'ע זאכן.

זאגט דער רמב"ם, **העיקרים** — מיינט דאך ביי דער רמב"ם מיינט כללים אדער אזוווי יסודות?

Speaker 2: יסודות איז ווען דער משל איז א בנין, איז די יסודות הבנין. אבער ווען דער משל איז א בוים, דער עיקר פון דעם בוים. ביידע זענען דאך די זעלבע זאך, די באטעם, די באטעם ליין אויף וואס אלעס איז בעיסד.

Speaker 1: **העיקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה לכל חשבונות התקופות והגימטריאות.** מ'דארף קודם וויסן די פאקטן, די עיקרים, אז מ'זאל נאכדעם קענען מאכן די אסטראנאמישע חשבונות.

דער באזיס-סיסטעם פון מעלות (Degrees)

Speaker 1:

לאמיך מסביר זיין א סעקונד פארוואס ס'איז זייער נוגע לגבי אונז. ער ברענגט צופיל קאמפליקעישאנס, מיין איך, דער מענטש.

די ערשטע זאך, אונז גייען דאך יעצט, וואס ווילן אונז וויסן? מיר ווילן וויסן וואו אין די הימל גייט מען טרעפן די לבנה, אדער צו מ'קען עס טרעפן בכלל, וואס איז אונטן וכדומה. דארף מען דאך האבן עפעס אן אדרעס צו קענען רעכענען. ווי איך גיי דיר זאגן ס'איז דארטן הויך, לינקס, רעכטס, ס'איז נישט קיין וועג צו רעכענען. ס'דארף דאך האבן א וועג צו רעכענען פונקטליך. מ'דארף האבן אן אדרעסן. רייט.

ממילא האבן די חכמי, איך וויס נישט ווער, איך מיין די חכמי בבל הקדמונים, האבן מחליט געווען א פשוט'ע זאך. יא? זאל מען זאגן אז ס'איז דא א גלגל.

וואס מיינט "גלגל" אין דעם קאנטעקסט

יעצט, איך גיי דא זאגן זייער קלאר, ווייל דער רמב"ם האט געהאלטן אז ס'איז דא עפעס א זאך וואס הייסט גלגלים... דאס איז נישט סודי התורה. יא, אבער לאמיר לערנען דא. יעצט לערנטס נישט סודי התורה, יעצט לערנטס חשבונות פון ראיה. איך זאג, יעצט אז ס'איז דא א גלגל, ווייסן נישט. יא, און יעצט איז די נושא פון וואו ס'ארבעט. פאר וואס? אז די גלגל איז דאס וואס דרייט די כוכבים שעליו וכדומה, דאס האבן מיר געלערנט דארט. אבער יעצט איז עס נישט נוגע.

דאס וואס דער רמב"ם זאגט דא גלגל, קען מען לערנען אפילו ווען ס'גליבט נישט אין גלגלים. ס'האט נישט צו טון, ווייל גלגל מיינט סך הכל די שטח אויף וואס ס'לויפט. דו דארפסט אפילו נישט זיין קיין שטח. די פוינט איז, אז דו גייסט אינדרויסן און אינדרויסן, זעסטו אז דער הימל איז רונדיג, ס'איז ארום די גאנצע וועלט, זעסטו אז ס'איז א גלגל, א ספער.

די צוטיילונג פון 360 מעלות

איז די ענִי סירקל, צוטיילט מען אזוי. וויאזוי צוטיילט מען די סירקל? אזוי איז די הלכה, אזוי איז די כלל. מען צוטיילט עס אויף 360 פארטס, equal פארטס, וואס דאס רופט מען מעלות. יא, מעלות הייסט אויף ענגליש degrees. מעלות איז אזוי ווי steps, אזוי ווי ס'איז געווען זעכצן steps ביי די בית המקדש, ס'איז די זעלבע מהלך. מעלות איז די טייטש אויף degree. איך ווייס נישט, אפשר מעלות איז די טייטש steps, יא, ווייל ס'גייט ארויף מיינסטו? ס'איז אזוי ווי א circle, ס'גייט ארויף און אראפ, ס'קומט אויך אראפ. אויף ענגליש זאגט מען degrees, איך וועל זאגן degrees, ווייל דאס איז וואס... אויך אויף עברית זאגט מען מעלות.

מ'צוטיילט די הימל אין דריי הונדערט און זעכציג מעלות. ס'איז אינטערעסאנט, ווייל די זון גייט ארום די גלגל יעדע יאר, ס'איז כמעט פונקטליך דריי הונדערט פינף און זעכציג. סאו יעדן טאג ריקט עס זיך בערך איין degree. נישט פונקטליך. איך זאג נאר אז אפשר וועגן דעם קומט עס די number, ווייל ס'איז בערך דריי הונדערט און זעכציג. אויך זיי האבן שוין געלערנט, דריי הונדערט און זעכציג איז א גוטע number. אבער אויך הייסט, אזוי ווייסט מען, אז דו האסט געמאכט א האלבע דריי, האסטו געמאכט א 180, אזוי געמאכט א פול דריי. יא, יא. אונזער math נוצט נאך

די זעלבע number פון 360. איך זאג נאר אז היסטאריש קומט עס פון דעם.

צוועלף מזלות

יא, איז וויפיל איז... אז ס'איז דריי הונדערט און זעכציגסטל, קומט אויס וויפיל איז יעדע מעלה. סאו, יעדע מעלה איז א דריי הונדערט און זעכציגסטל פון די פול circle, פון די פול sphere.

און אונז ווייסן אז אויף די הימל איז דא צוועלף מזלות. אונז צוטיילן, באלד האבן מיר נאך געלערנט וועגן די מזלות, אבער אונז צוטיילן די הימל אויף צוועלף מזלות. דער עיקר, די פארט פון די הימל וואו די זונען לויפן, אדער די אלע שטערן, די כוכבי הלכת לויפן, צוטיילן אונז אויף צוועלף בעיסיקלי. קומט אויס פון יעדע מזל איז 360 divided by 12, וואס איז 30. סארי, די ווייטערונגען טוועלף, יא? קומט ארויס דרייסיג מעלות.

מזלות זענען נאמען פאר זאנעס, נישט כוכבים

ס'איז דא יעדע מזל, ס'איז אנדערע ווערטער, וואס מיר גייען זען שפעטער. מיר האבן שוין געלערנט אביסל אין הלכות יסודי התורה, וואס רופן מזלות האט גארנישט מיט די פיקטשערס וואס זעט אויס. ס'איז נאר דרייסיג, רופן עס א מזל. היות אז וואן א ליידיגע הימל וואלטן אונז שווער געקענט טייטל'ן, יעצט איז דארטן די לבנה. אבער דורך די מזלות קענען אונז זאגן פון וועלכע פון די מעלות מ'רעדט.

Speaker 2:

ניין, ניין, ניין, ס'אוודאי העלפט נישט. ס'איז נישט דא דארטן די כוכבים פון מזל טלה.

Speaker 1:

מזל טלה איז א נאמען, ס'איז געווען א נאמען פאר די ערשטע דרייסיג מעלות. דאס איז אלעס אין די חשבון. ס'איז נישט דא דארטן די כוכבים פון מזל טלה. ניין.

Speaker 2:

ניין, נישט היינט, ס'פלעגט זיין.

Speaker 1:

ס'פלעגט זיין, ס'האט זיך געטוישט. דער רמב"ם האט דאס מזכיר געווען שוין אין הלכות יסודי התורה, אויב איך געדענק. ס'פלעגט זיין דארט די כוכבים, פארדעם הייסט עס אזוי. אבער דאס וואס מ'רופט מזל טלה איז just א נאמען פאר די ערשטע דרייסיג מעלות. ס'איז דא **"והתחלה מתחלת מזל טלה"**, מ'רופט עס מזל טלה. און דאס מזל גייט קלאר, אויב איך געדענק, אין הלכות יסודי התורה. מ'צוטיילט אויף צוועלף, יעדע איינס הייסט א מזל.

וויאזוי מען מעסט מעלות אויפן הימל

ס'איז נישט שווער, ווייל דו דארפסט האבן א מעסטער, דו דארפסט האבן עפעס א tool. ס'איז דא אזעלכע tools, וויאזוי הייסט עס? אזא angle tool וואס קען דיר וויזן מעלות אויף די הימל. דאס איז די איינציגסטע וועג וואס דו קענסט עס טון. קוקן אויף די כוכבים גייט דיר נישט העלפן.

חלקים, שניות, שלישיות — די פיינערע צוטיילונגען

יעצט, וויבאלד אמאל דארפן אונז קלענערע חלקים פון די מעלה, ווי א degree, א degree איז א דריי הונדערט און זעכציגסטל פון די הימל, ס'איז נאך א גאנץ גאנץ א גרויסע שטח, טוט מען עס אזוי צוטיילן אביסל מער. יא? איך קען דיר וויזן א picture, זיי פארשטייען פשוט, יא?

ווען ער זאגט **"התחלתם"**, איך וויל ברענגען די picture. יא, וואס ער מיינט דא צו זאגן איז, דו נעמסט די גאנצע הימל, דו צוטיילסט עס אויף צוועלף. יעצט, כדי צו ניצן numbers, דארף מען פשוט אננעמען די number ערגעץ. סאו די zero איז דא, סאו דרייסיג איז דאס, און אזוי ווייטער.

צוטיילט מען יעדע מעלה אויף זעכציג, sorry, **"כל מעלה ומעלה ששים חלקים"**. און נאכדעם, אין יעדע חלק קען מען ווייטער צוטיילן. דו קענסט עס רופן א מינוט, איך מיין אז היינט רופט מען עס minutes. און יעדע איז נאכאמאל אויף זעכציג, גייט עס כסדר אויף זעכציג.

Speaker 2:

ניין, ניין, גארנישט קיין דארט.

Speaker 1:

ניין, ניין, עקזעקטלי. א degree, א מינוט איז א זעכציגסטל פון א degree. און די זעלבע זאך, נאכדעם צוטיילסטו דאס אויף זעכציג, **"ששים שניות"**, seconds. און די דריטע, איך ווייס נישט וויאזוי מ'רופט עס אויף ענגליש, די זאכן, **"שלישיות"**, איך דארף טשעקן א סעקונדע.

אזוי קען מען צוטיילן אסאך מער פונקטליך. דאס איז די ווארט, right? **"כדי שתדקדק החשבון ותחלק כל מה שתרצה"**. דו קענסט עס ווייטער צוטיילן. אויב ווילסטו קענען אויסרעכענען וואו ספעציפיש אויף די וועלט א מענטש איז, אדער נישט אויף די וועלט, ביי די הימל, קען מען עס מאכן into שלישיות, און אין די שלישיות אליין קען מען זאגן אין די שלישיות, וואו איז די וועלט.

דער קשר צו אונזער צייט-סיסטעם

אונזערע מינוטן פון די שעה ארבעט אויך, ווייל אין א שעה איז דא, נישט אין א שעה, אין צען שעה גייט נישט העלפן דא, ווייל א מינוט איז א זעכציגסטל פון א שעה, און א סעקונדע איז א זעכציגסטל פון א מינוט, און אזוי ווייטער. און מ'רופט עס minutes, seconds. יא, שניה איז א second, טראכט אריין. שניה, די צווייטע, און thirds, און אזוי ווייטער. מ'קען מאכן פירטס, אזוי ווי מ'וויל, וכולי.

א דריטע מיינט נישט דא א דריטל, ס'מיינט נאך אמאל צו טיילט אויף 60.

בקיצור, דאס איז פשוט צו וויסן ווי פונקט איך גיי דיר זאגן אז א זאך איז אויף די אדרעס, צו וויסן וואס די אדרעס איז.

דער רמב"ם'ס ביישפילן פון אומרעכענען

ער זאגט דאך די רמב"ם, וויבאלד איך האב יעצט געזאגט אז דא איז 360 דעגריס אין אלעס לויפט פון איינס, קומט אויס, אסאך מאל די חשבון, די חשבון רעכנט זיך נישט מיט די מזלות, די חשבון הייבט אן פון זורא.

ממילא עס געדרייבן ביים נפיקא, אויב ס'וועט אויסקומען א חשבון אז כוכב פלוני, עפעס א שטערן, דארף זיין אין די גלגל ביי די זיבעציגסטע מעלה און דרייסיג חלקים אין פערציג סעקונדעס, וועסטו וויסן אז די כוכב איז מזל תאומים, פארוואס איז מזל תאומים? תאומים הייבט זיך אן ביי דעגרי 60, קומט אויס 70 מעלות איז 10 דעגריס אריין אין מזל תאומים.

דער רמב"ם גייט זאגן אין א מינוט איז דער סדר, אבער תאומים איז דער דריטער, יעדער איינער געדענקט, חודש סיון. קומט אויס 70 מעלות איז 10 דעגריס אריין אין מזל תאומים, **בחצי מעלות אחת עשרה ממזל זה.** ער זאגט אז ס'איז אין די שלשים חלקים, שלשים חלקים איז האלב, ווייל ס'איז דא 60 חלקים און 40 שניות. פון יענע חלק. פארוואס? אויב איך האב מזל טלה שלשים מעלות, נאכדעם איז דא מזל שאר שלשים, בלייבט עשר מעלות ומחצה ממזל תאומים, וארבעים שניות מחצית המעלה האחרון. דאס הייסט פערציג פון זעכציג, רייט? שניות, זעכציג שניות.

די זעלבע זאך, ער מאכט זייער פשוט, ער לערנט אונז פשוט אויס וויאזוי צו רעכענען. די זעלבע זאך אויב ס'קומט אויס בגלגל דריי הונדערט און צוואנציג. ווי איז דריי הונדערט און צוואנציג? עס וויזן מזל דלי, ווייל קוקסט אויף אונזער טשאר דא, וועסטו פארן אל די וועי צו... די מזל דלי, וואס דלי פארט פון דריי הונדערט ביז דריי הונדערט און דרייסיג, קומט אויס דריי הונדערט און צוואנציג איז א צווייטע דריטל פון דעם, יא, **בעשרה מעלה בו. ועל דרך זה בכל המזלות**, און דא וועסטו וויסן די סדר אין די מזלות.

סדר פון די צוועלף מזלות

הייסט אזוי, רש"י זאגט א ראשי תיבות תש"ד, סעב מעק כדד, קען מען געדענקען, טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים, זאגט מען אויף ענגלישע ווערד.

Speaker 2:

ווערטל וויל וויסן. און דעיס איז בעלי חיים, יא? אלע זענען משנה אין קשת.

Speaker 1:

בעלי חיים אדער טולס, אינטערעסאנט. כלים. תאומים איז טווינס, דזשעמיני. סרטן איז א פיש, א קראב.

Speaker 2:

פון וואו איז געווארן א סרטן געווארן א נאמען אויף קענסער?

Speaker 1:

ווייס איך נישט. ס'הייסט קענסער אויף ענגליש, אבער קענסער מיינט נישט קענסער. דעמאלטס מיינט עפעס וואס מ'האט געמאכט קענסער בעיסד אויף יענץ. גוטע שאלה.

אריה, בתולה, אריה שאג מיהודה, יא? ס'איז נישט אלול.

Speaker 2:

אה, יא, ניין, ס'איז נישט אלול בתולה.

Speaker 1:

בקיצור, ניין, ס'איז דא א תורה, אחורי אריה ולאחורי אשה. מ'דארף נישט צופילן אין חודש אב און נישט אין חודש אלול. אריה בתולה.

Speaker 2:

אה, מאזנים? מאזנים איז תשרי.

Speaker 1:

בקיצור, ביי די וועי, דאס וואס איך זאג תשרי שטימט נישט אמת'דיג, ווייל ס'גייט נישט אמת'דיג מיט לבנה, ס'איז סתם א תורה'לע דאס. אבער עניוועיס, נישט יעצט אין זיין נושא.

דאס איז די צוועלף מזלות הידועים וואס די נעמען האבן געגעבן, איי דאנט נאו, עפעס קאר אן אלטער גוי. און ס'איז געווען געבעיסד אויף אימעדזשינעישאן, אז ער האט געזען אז די לבנה האט אויפגעשיינט, די זון איז אויפגעגאנגען לעבן ווי די גרופ'ס שטערן זענען געווען אויסגעשטעלט אין א סטערן סיסטעם.

דער רמב"ם איז נישט גורס דער סימבאל, ער זיצט נאר אויף סטערן סימבאל.

Speaker 2:

ניין, דער סימבאל איז נישט גורס, אבער אלס א גוטע סימן איז ער גורס.

Speaker 1:

יא, עקזעקטלי. יא.

סיום: די באזיס פאר ווייטערדיגע חשבונות

יעצט, מיר האבן געזאגט דאך דער רמב"ם אויכעט, זייער א פשוט'ע זאך. איך גיי עס זאגן אויף אידיש וויאזוי איך פארשטיי עס, ווייל דער רמב"ם מאכט עס אסאך מער קענפערסירט ווי ס'דארף זיין. הער אויס, נישט אויס אז איר וועט נישט וויסן. ווייל דער רמב"ם זאגט אז זייער א פשוט'ע זאך, באלד וועסטו זען אז אונז האבן פארשידענע חשבונות. יא.

כללי החשבון: חיבור, חיסור, ו"בארואינג" אויף א קרייז

Speaker 1: דער רמב"ם איז נישט גורס די סימבאלן, ער זאגט דאס איז נאר א מידה.

Speaker 2: ניין, די סימבאלן איז ער נישט גורס, אבער אלס א גוטע סימן איז ער גורס.

Speaker 1: יא, עקזעקטלי.

יעצט, איך זאג דיר אז דער רמב"ם אויך, זייער א פשוט'ע זאך. איך גיי עס זאגן אויף אידיש וויאזוי איך פארשטיי עס, ווייל דער רמב"ם מאכט עס אסאך מער קאמפליצירט ווי ס'דארף זיין. הער אויס, נישט אויסהערן וועסטו נישט וויסן.

וואס דער רמב"ם זאגט איז זייער א פשוט'ע זאך. באלד וועסטו זען אז אונז האבן פארשידענע חשבונות. די חשבונות געבן אונז נאמבערס. למשל, א נאמבער קען זיין דריי הונדערט, אדער צוויי הונדערט, אדער איינס, אדער פיר הונדערט. נאמבערס מוזן זיך נישט רעכענען מיט וויפיל ס'איז דא נאר 360 פארטס. ס'קען זיין א גרעסערע נאמבער, א קלענערע נאמבער. און אסאך מאל, כדי צו מאכן די חשבון, דארף מען מאכן פלוס און מיינוס אויף א נאמבער.

דאס הייסט, מ'מוז מאכן אמאל דריי הונדערט פלוס צוויי הונדערט, קומט אויס פינף הונדערט. יעצט, וואו איז דא פינף הונדערט? אדער אמאל דארפסטו מאכן פארקערט, דארפסטו מאכן צוויי הונדערט מיינוס דריי הונדערט. וויאזוי קען מען מאכן צוויי הונדערט מיינוס דריי הונדערט?

נעגאטיווע נאמבערס אויף א סירקל

היינטיגע צייטן איז דא א סימפל... ס'איז דא א זאך, ס'הייסט נעגאטיוו נאמבערס, מ'האט עס אויסגעלערנט אז מ'קען מאכן זייער גוט. צוויי הונדערט מיינוס דריי הונדערט איז וויפיל? נעגאטיוו איין הונדערט. אבער וואס מיינט נעגאטיוו? נעגאטיוו איז דאך נישט קיין זאך. האסט אמאל געזען א נעגאטיוו נאמבער? אויף א סירקל איז אבער זייער גרינג.

אריה מיינוס... איינער, איינער, איינער, איז נישט אריה. פארגעס פון אריה, אריה איז דאך נאר א נאמבער. רייט, יעצט א נעגאטיוו נאמבער אויף א סירקל איז זייער פשוט. א סירקל הייבט זיך כסדר אן נאכאמאל פון זערא. קומט אויס צוויי הונדערט מיינוס דריי הונדערט איז וואס? איז א הונדערט פאר די הונדערט איז צוויי הונדערט. רייט.

סאו קען, לאמיר זאגן, לאמיר שוין נוצן די אמת'דיגע נאמבער. 360 מיינוס 100 איז 260, רייט? אדער 360 מיינוס 460 איז וויפיל? 260 אויכעט, רייט? ווייל ס'איז שוין צוריקגעקומען צו יענע פלאץ אויפ'ן סירקל. רייט? אז איך מאך דא צען מיינוס זעכציג, קום איך אן צוריק דא. פארשטייט?

דער רמב"ם'ס כללים פון חיבור און חיסור

סך הכל, דער רמב"ם וויל דיך דא אויסלערנען וויאזוי צו מאכן די חשבון, ווייל מיט נאמבערס, ווייל מיט א סירקל איז זייער גענוג, אבער מיט נאמבערס איז עס שווערער. אין די הלכה רעכנט דיך דער רמב"ם אויס, עקשטשלי אין די נעקסטע הלכה, איך האב געדזשאמפט, אין די נעקסטע הלכה רעכנט דיך דער רמב"ם אויס וויאזוי צו מאכן די חשבון, וויבאלד לכאורה מענטשן זענען זיי שווער אראפצונעמען א גרעסערע נאמבער פון א קלענערע נאמבער, ווייסן נישט רוב מענטשן וויאזוי דאס צו טון, לערנט ער עס אויס וויאזוי צו טון, און ער לערנט עס אויך אויס אן אלגאריטם, וואס הייסט אויף ענגליש "בארואינג", וואס מ'האט אויסגעלערנט אין חדר, וויאזוי מ'קען דאס טון.

איז קודם זאגט דער רמב"ם אזוי, דאס האבן מיר שוין געלערנט בעצם אין די פריערדיגע זאך, ער זאגט נאר די כללים פון די, וואס הייסט די "פלעיס", די וועלכע לעוועל נאמבער איך נוץ. זאגט דער רמב"ם א פשוט'ע זאך: **אלע חשבונות, אז ס'קומט אויס א שארית** - שארית האבן מיר געלערנט מיינט א "רימעינדער" - **אדער כשתוסיף מנין על מנין**, וויאזוי קומט דאס אויס? זאגט דער רמב"ם, **תקבץ כל מין ומינו**, יעדע סארט נאמבער דארפסטו נאכטראכטן, יא? דאס הייסט שניות מיט שניות, חלקים מיט חלקים, מעלות מיט מעלות.

אז דו האסט זעכציג שניות, קומט אויס א גאנצע חלק, רייט? אז דו האסט א גאנצע חלק, האסט זעכציג חלקים, קומט אויס א גאנצע מעלה. אז דו האסט א גאנצע מעלה, וויפיל איז די "האל" פון מעלה? איז דריי הונדערט און זעכציג. די רגע וואס דו האסט מער ווי דריי הונדערט און זעכציג, קענסטו אראפנעמען דריי הונדערט און זעכציג, ווייל דו ביסט צוריק אויף זערא. אז

אויב דו האסט א נאמבער וואס קומט אויס פיר הונדערט, בעצם האלט מען ביי פערציג. שטימט? געוואלדיג. דאס איז א דבר פשוט.

דער רמב"ם'ס ביישפיל מיט בראוואינג

נאכדעם זאגט ער, וויאזוי קען מען אראפנעמען א גרעסערע נאמבער פון א קלענערע נאמבער? זאגט דער רמב"ם, די עצה איז פשוט, מ'לייגט צו דריי הונדערט און זעכציג. אמת? דאס איז דער רמב"ם'ס עצה. ס'איז זייער א פשוט'ע עצה, ווייל דריי הונדערט און זעכציג איז ווי מ'הייבט אן פון פריש, רייט?

נאכדעם געבט ער אן עקזעמפל וואס איז אפילו מער קאמפליצירט. אויב דו האסט דריי לעוועלס, דו האסט צוויי הונדערט מעלות מיט פופציג חלקים מיט פערציג שניות - ר"נ מ', 250, 40 - ווילסטו אראפנעמען דאס פון ווייניגער, פון הונדערט, פון הונדערט און צוואנציג און דרייסיג. זאגט דער רמב"ם, וואס וועסטו טון? וועסטו צולייגן, אבער דו דארפסט עס טון אויף יעדע לעוועל. וועסט צולייגן אויף הונדערט דריי הונדערט און זעכציג, וועסט האבן פיר הונדערט און זעכציג, יעצט קענסטו אראפנעמען.

יעצט, אויב דו קענסט נישט אראפנעמען א קלענערע נאמבער פון א גרעסערע נאמבער ווייל דו האסט שניות, קענסטו בארגן פון די נעקסטע לעוועל, יא? למשל, איך גיי עס זאגן נאר אויף איינמאל, ווייל איך האב נישט קיין חשק דורכצוגיין די גאנצע זאך, אבער ער זאגט א פשוט'ע זאך: דו ווילסט דא אראפנעמען - איך האב דיר געשריבן די נאמבערס, רייט? דו ווילסט דא אראפנעמען פון הונדערט מיט ענדיגט זיך מיט פערציג חלקים, און דו ווילסט אראפנעמען פון דרייסיג חלקים. מ'קען דאך נישט מאכן דרייסיג מיינוס פערציג, ארבעט נישט. וואס טוט מען? מ'נעמט פון די צוואנציג ניינצן, בלייבסטו האסטו דא ניינציג, ווייל ניינציג שניות, ווייל ס'איז זעכציג, קענסטו מאכן פופציג, און אזוי ווייטער אלע נאמבערס. דער רמב"ם איז מסביר וויאזוי מ'טוט דאס. קומט אויס ביי די חשבון רנ"ט כ"ט נ"ס.

דער רמב"ם אלס רבי

ס'איז זייער פשוט. איך מיין אז יעדער איינער וואס איז געגאנגען מער פון אפילו כיתה א' מעט אין חדר ווייסט וויאזוי דאס צו טון, אבער דער רמב"ם איז געווען א זייער גוטער רבי. איך מיין אז אין זיינע צייטן האט מען נישט גוט אויסגעלערנט מעט אין חדר, אפילו אזוי גוט ווי אין די שלעכטע חדר פון אונז, איך מיין. קען מען דאס טון, אבער דעמאלטס איז נאכנישט געווען אזוי אנטוויקלט בעיסיק סימבאלס פון מעט און דאס איז אן אנדערע עסטימעיט ווי שוואך אנדערע קענען זיין.

דו ביסט געגאנגען אין לעיקוואוד חדר ווערסעס וויליאמסבורג חדר. מ'האט ענק אויסגעלערנט צו מאכן מיינוס מיט א לאנגע נאמבער. שוין, ס'איז נישט אזוי קאמפליצירט. און אויב איינער ווייסט נישט דאס, לאז ער נאכקוקן אין די אינטערנעט "לאנג דיוויזשאן מיט בראוואינג", און ער וועט זען וואס דער רמב"ם זאגט, ווייל איך האב נישט געקוקט און איך גיי דאס נישט אויסלערנען יעצט אין די רמב"ם, וואס איז דברים פשוטים. דאס איז די כללים פון מעט.

מהלך השוה: דער יסוד פון גלייכמעסיגע באוועגונג

יעצט גייט דער רמב"ם זאגן די כללים פון די גלגל וואס ער רעכנט, ווייל דאס איז וויכטיג. דאס איז שוין אביסל מער אסטראנאמיע און מער אביסל טעאריע אויכעט. אבער מ'וועט זען, די טעאריע, אונז רעכענען שוין היינט לויט די טעאריע, אבער די חשבון קומט אויס נאך אלץ ריכטיג, ווייל ס'איז דאך נאר... אזוי איז דער חשבון. לאמיר זען אזא. יא.

דער רמב"ם'ס הנחה: אלע כוכבים גייען גלייך

זאגט דער רמב"ם, **השמש וירח וכן שאר שבעה כוכבים**, די אנדערע, דאס וואס אונז רופן די כוכבי לכת, די כוכבים וואס אונז זעען אז ס'רוקט זיך, איז **מהלך כל אחד ואחד מהם בגלגל שלו, מהלך שוה.** ס'קען זיין אז יעדער איינער פון זיי האט אן עקסטערע גלגל. נישט ס'קען זיין, דער רמב"ם האט געזאגט אז ס'איז דא צען גלגלים, און נישט אלע... לאו דווקא אז זיי לויפן אויף די זעלבע גלגל. יעדער איינס גייט אויף זיין גלגל, אבער אלע גייען א מהלך שוה.

ס'איז נישט דא אזא זאך אז א גלגל זאל איינס צופרי זאגן היינט בין איך זייער פויל, אדער זיין אמאל און האבן א פרישקייט אנפאנג זמן און לויפן שנעלער. אלע גייען זיי אייביג **אין בלא כלות ובלא כבדות**, זיי ווערן נישט אמאל שנעלער און אמאל שטייט. **אלא כמו מהלכי היום כמו מהלכי אמש, כמו מהלכי למחר.** אזוי ווי מיר זאגן אז חוקה זמן נתן להם שלא שנו את תפקידם, כמו מהלכי למחר כמו מהלכי לכל יום ויום. אייביג זענען זיי כלל. און ממילא קען מען מאכן חשבונות. און נישט וואלט נישט געווען קיין פלאץ פון חשבונות. דאס מאכט גרינגער די חשבונות, מ'וואלט געקענט מאכן. אבער עניוועיס, יא. אויב איז ער רענדאם, קען מען בכלל נישט מאכן חשבונות.

דיסקוסיע: מהלך השוה איז א הנחה, נישט אן אבזערוואציע

Speaker 2: יא, באלד וועסטו פארשטיין אז דאס איז נאר א טעאריע, ווייל אונז זעען נישט דאס. אונז זעען יא אז ס'איז אמאל שטייטער און אמאל שנעלער. וואס טוט עס?

Speaker 1: יא. וואס? דער רמב"ם אליינס ווייסט וועגן דעם, און ער גייט שוין זאגן.

דאס איז די זאך וואס הייסט מהלך השוה. ס'זאגט ער, דאס דארף מען פארשטיין. לאמיר זאגן א ריכטיגע זאך. ווען מ'קוקט אויף די שטערנס, דאס הייסט דו קוקסט אויף די זון, דו קוקסט אויף די לבנה, דו קוקסט אויף די אנדערע כוכבי לכת, וועסטו זען, נישט יעדן טאג גייען זיי די זעלבע שנעל. כלל פאקט, זיי גייען נישט אלעמאל די זעלבע שנעל. אמאל גייען זיי שניידער, דאס הייסט אין א געוויסע חלושה פון די יארן אדער געוויסע יארן.

Speaker 2: ניין, אבער איך זאג דיר למשל, אונז זעען מיר די זון פון אביסל אן אנדערע ענגל, ממילא קען עס אויסקוקן שנעל ווייל ס'איז נאנטער צו אונז וכדומה.

Speaker 1: קען זיין, איך זאג דיר נאר די פאקט. אז דו זעעסט די זון, ווייסטו אז ס'איז די געגוגסטע צו זען. און די זון פארט, די זון שטייטער ווי אין די ווינטער, אמת? וראי, ס'נעמט אים זיבעציג שעה, ס'קומען פון אינדערפרי ביז בארכט. אבער דא איז דא א זאך, למשל, ווען די זון איז אונטערגאנג, זעען מיר אז די זון גייט זייער שנעל. ווען ער איז אינמיטן פון די הימל, זעט מען אים גיין זייער שטארק. אבער דאס איז מסתמא פאר אונזערע אויגן.

Speaker 2: איך נאר טינג דעס קארעקט. איך טינג דעס קארעקט. איך טינג דעס מ'זעט עס א גאנצן טאג. דו קוקסט נישט אויף די זון א גאנצן טאג. מ'זעט נישט אז ס'גייט שנעלער ביי די אונטערגאנג. וואס מ'זעט יא איז אז אין די ווינטער גייט עס שנעלער, און אין די זומער גייט עס שטארקער, וכדומה. איך ווייס נישט, אפשר יעצט, פארשטייסטו זיך זאגן?

Speaker 1: איך ווייס נישט אויב דעמאלטס זעט מען עס שנעלער. איך האב נישט קיין אנונג. קען זיין ווייל דו זעעסט נישט אזוי די חילוק פון די הימל, אבער איינער וואלט שטארק געזען, ער וואלט יא געזען. איך ווייס נישט.

איך וויל נישט זאגן איז א וויכטיגע זאך: מ'זעט יא אז זיי גייען אלע אנדערש. דער רמב"ם זאגט יעצט דא, השמש וערך גייען אלע די זעלבע שנעלקייט, וואס דאס רופט מהלך השוה. דאס איז נישט עפעס וואס עניוואן האט עווער געזען. מ'זעט, זעט מען, אז ס'גייט אמאל אזוי און אמאל אזוי.

די חכמים'ס תירוץ: עקסצענטרישע קרייזן

נאר וואס? די חכמים וקדמונים האבן געהאט א הנחה. דאס איז א געוויסע סייענטיפישע, אדער קענסט אפילו זאגן א מעטרא-פיזישע הנחה. און ס'האט אויך אזא גרינגער געמאכט צו רעכענען. שפעטער האט מען געזען אז ס'מאכט נישט גרינגער צו רעכענען, האט מען עס געסטאפט צו רעכענען אזוי. אבער זיי האבן געמאכט א הנחה אז ניין, ס'קען נישט זיין אז א הימל'ישע זאך זאל גיין אזוי ווי דו זאגסט, ס'קען נישט זיין אז א טאג גיין

שנעלער, א טאג שטייט ער. ס'איז גראדע אמת די הנחה נאך אלץ אין א געוויסע זין, אבער נישט אזוי ווי זיי האבן געמיינט.

און ממילא האבן זיי געזאגט א שטיקל תורה, און זיי האבן געזאגט אז יעדער איינער האט זיך זיין גלגל'ט, און חוץ פון דעם האט ער די רילעישאן פון זיין גלגל צו אונז. אין אנדערע ווערטער, ווי זענען אונז דא? ס'האט זיכער א פיקטשער דערפון, רייט? נישט אזא גוטע פיקטשער.

אין אנדערע ווערטער האט ער געזאגט, אז יעדער איינער פון די זון - איך וועל לייגן עני רענדאם פיקטשער און איך ווייזן - עני זאך, למשל דער כוכב וואס ער ווייזט דא, ער דרייט זיך אויף זיין סורקל, דאס הייסט דער גאלער סורקל וואס מ'זעט דא, ער דרייט זיך אין א פונקטליכע סורקל אייביג פונקט אזוי שנעל, יעדן טאג אזוי שנעל ווי דער צווייטער טאג.

איי, פארוואס זעען אונז דא אויף דער וועלט, זעען אונז אמאל ער גייט שנעלער, אמאל שטייטער? האבן זיי פארענטפערט אז ס'איז דא נאך א זאך, אז דער גלגל וואס ער דרייט זיך אויף מוז דאך נישט זיין פונקטליך ארום אונז אין מיטן. ס'קען זיין אז אונז זענען פונקט אין א ווינקל. ס'קומט אויס אז ווען ער דרייט זיך דא גייט ער שטייטער, אבער ווען ער איז דא אויף די אנדערע זייט גייט ער שנעלער. ס'זעט אונז אויס שטייט. פארשטייט? וואס איך בין מסביר?

סאו בעיסיקלי, סאו זאגט דער רמב"ם, וועגן דעם זאגט דער רמב"ם דא, סאו דאס איז געווען א הלכה, ס'איז סתם א הנחה וואס זיי האבן געהאט אז ס'מוז זיין אז ס'גייט די זעלבע. ממילא דאס וואס ס'זעט אונז אויס געוויסע תקופות גייט עס שנעלער, ווייל ס'איז נענטער צו אונז, זעט אויס ס'גייט שנעלער. ווען ס'איז פונקט אויף די אנדערע זייט פון זיין סירקל, זעט אויס ס'גייט עס ווייטער.

קעפלער'ס חידוש: עליפסעס אנשטאט קרייזן

היינטיגע צייטן האט מען אן אנדערע תירוץ פאר די קשיא, וואס אויך דרך כלל האלט אז ס'גייט די זעלבע שנעל בערך, אבער מ'האט געטראפן אן אנדערע תירוץ ווייל ס'איז געקומען דער חכם קעפלער און ער האט מחליט געווען אז וואר האט בכלל געזאגט אז מ'גייט אין א סירקל? אפשר גייט עס אין אן אוועל, ממילא אויף די זייט גייט עס שטייטער. אויך קען זיין אז ס'פארט זיך די זעלבע שנעל, אבער ס'איז שטייטער רעלאטיוו צו ענדיגן. ער פארט פשוט לענגער.

על כל פנים, דאס איז געווען זייער א הנחה, ממילא אלע חשבונות זענען געבויט מיט דאס. דאס איז דער חידוש.

דער חילוק צווישן גלגל און וועלט

אבער דאס זאגט דער רמב"ם דא, קוקט, ממילא זאגט דער רמב"ם, דער גלגל, אין זיין גלגל, דער דריידל וואס ער דרייט זיך אויף, פארט ער גלייך. אבער דער גלגל אליינס איז נישט די וועלט.

כלל פון מהלך אמצעי און מהלך אמיתי (המשך)

ממילא, אויף די זייט גייט עס שטייטער. אויך, ס'קען זיין אז ס'פארט די זעלבע שנעל, אבער ס'שטייטער רעלאטיוו צו ענדיגן. ס'פארט פשוט לענגער. על כל פנים, דאס איז געווען זייער א נחוץ, ממילא אלע חשבונות זענען געבויט מיט דאס. דאס איז דער חידוש.

אבער דאס זאגט דער רמב"ם דא, קוקט, ממילא זאגט דער רמב"ם, דער גלגל, אין זיין גלגל, דער דרעדל וואס ער דרייט זיך אפ, פארט ער גלייך. אבער די גלגל אליינס איז נישט, די וועלט איז נישט אינמיטן פון אים. **וגלגלו של כל אחד מהן אף על פי שהוא מקיף את העולם**, אלע גייען ארום די וועלט, וראי, מ'זעט זיי ארומגיין די וועלט, אבער **אין הארץ באמצעה**, ווייל אויב יא וואלט מען אייביג געמוזט אויסזען.

און דאס איז וואס איז מסביר, זאגט דער רמב"ם, **לפיכך אם תעריך מהלך כל אחד מהן לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו**, ס'איז דאך יא דא איין גלגל. וויאזוי רעכענען אונז ביידע? אונז קענען נישט זען ווי ס'איז לגבי די וועלט, אונז זעען עס באלדיג צו די מזלות. אבער די מזלות זענען טאקע לויט וואס זיי האבן זיך פארגעשטעלט אז ס'איז טאקע פונקטליך ארום די וועלט.

ממילא, די ענין איז די גלגל וואס די וועלט איז פונקט אינמיטן. אבער ממילא, ווי דו רעכנסט, ווי ס'זעט אונז אז די כוכבי הלכה רוקן זיך בכלל אין זענען, זיי רוקן זיך ביחס די מזלות. ממילא, אויב דו זעסט עס ביחס די מזלות, איז יא **ישתנה הילוכו, ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות, פחות או יתר מהילוך אמצעי מה שעל מהלכו בוכה**. יא, זייער פשוט.

ממילא, דאס איז אלעס כללים. דער רמב"ם זאגט אונז נאך נישט ווי שטייט און ווי שנעל, דאס וועלן מיר לערנען שפעטער.

פארשטאנד פון מהלך אמצעי און מהלך אמיתי

ממילא פארשטייסטו א כלל, ס'איז דא א זאך וואס איז רופן מהלך השוה. א מהלך השוה וואס ס'גייט די כוכבי השמן שירה, אלע פון זיי זענען די זעלבע סארט זאך לויט זיי בגלגלו, אים רופט מען אמצע א מהלך, דער מיטלסטער גמל, וואס ער פארט אלעמאל די זעלבע.

אבער דער מהלך, אדער דער מהלך השפל אדער דער מהלך האמצע, **והמהלך שיהיה בגלגל המזלות שהיא פעמים ועשו פעמים חסר, ער הייסט המהלך האמיתי**. דאס הייסט,ביידע זענען אמיתי נאר רעלאטיוו צו אונז, ווען מ'וועט אים אמת'דיג זען. **ובוא יהיה מקום השמש ומקום מרעד האמיתי**, אמיתי מיינט נישט לגבי אים זיך אליינס, נאר לגבי אונז.

דיגרעסיע: די באדייט פון "אמיתי" — רעלאטיוו און סובדזשעקטיוו

זייער אינטערעסאנט, אמיתי מיינט וואס מיר זעען אלס אמת, און אמצע איז... ביידע זענען אמת, זיי פארשטייען, ס'גייט דאך טאקע דא, ס'איז טאקע נענטער, באט איך מיין אז לגבי דא איז נוגע צו רופן אמיתי, ווייל אונז ווילן דאך וויסן די ראיית הירח, אונז ווילן דאך נישט וויסן וואס דער ירח טוט ביי זיין אייגענע גלגל.

אבער ס'איז דא אזא עקזיסטענציאליסט וועג פון קוקן, אז אמת איז דאס וואס... יא, איך שמועס קען זאגן, נאר אמאל איך זאג, ווייל אמיתי איז נישט... מענטשן מיינען אז סובדזשעקטיוו... וואס זאגן א כלל גדול בתורה? מענטשן זענען זייער צומישט.

וואס מיינט סובדשעקטיוו? מענטשן מיינען אז סובדזשעקטיוו מיט רעלאטיוו איז די זעלבע זאך. רעלאטיוו קען זיין גאר פונקטליך. וואס מיר זענען דא איז רעלאטיוו צו די וועלט, ס'איז אן אמת'דיגע זאך, ס'ליגט נענטער צו די וועלט. ס'איז נישט אמת'דיג... וואס מיינט אמת'דיג?

און וואס אונז רופן דא אמת'דיג איז ווייל אונז ווילן וויסן וואו די לבנה איז, אזוי מיין איך. אבער דו פארשטייסט? איך בין נישט האפי מיט די וואס זאגן אז ממילא אמת איז וואס זעט מיר אויס אמת. ס'איז וואס זעט ווי ווייט איז עפעס? ווייטער נאנט איז א רעלאטיוו זאך, אבער ס'איז נישט קיין שקר, ס'איז נישט קיין דמיון, מ'קען זיך טועה זיין אין אנדערע ווערטער.

אויב ס'זעט דיר אויס אז ס'איז נענטער פון דיר, און ס'איז ווייטער פון דיר, האסטו געמאכט א טעות. פארשטייסט? דאס איז איין כלל וואס דער רמב"ם זאגט.

הלכה טז — עיקר החשבון: די צייט און דער ארט

יעצט זאגט דער רמב"ם נאך איין אינטערעסאנטע כלל אויכעט: דאס איז נישט נוגע, העלפט אונז נאך גארנישט, ס'גייט אונז נאר העלפן שפעטער. זאגט דער רמב"ם, דאס האב איך נאכנישט אזוי גוט הונדערט פראצענט פארשטאנען, אבער איך וועל לערנען וואס ep זאגט.

כבר אמרנו, דאס הייסט איך האב פארשטאנען די סברא, אבער וואס ער זאגט איז בעצם פשוט: **שאלו הדרכים שאינו מבוארים בהלכות אלו**, אונז גייען נישט לערנען וועגן למשל די כוכב נוגה מיט מאדים ווען מ'זעט עס, ס'איז נישט אונזער נושא, **אין אם אלא לחשבון ראית הירח בודאי**, אונז גייט נאר אן די ירח.

לפי כך, ווייל אונז דארפן נאר וויסן די ירח, **עשינו העיקר שממנו מתחילין לעולם חשבון**. דער רמב"ם האט א הנחה אז כדי צו גרינגער רעכענען,

דארף מען אלעמאל אננעמען דעם חשבון ערגעץ, אזוי ווי זיי האבן געזען פריערדיגע, און זיי האבן אנגעהויבן פון בריאת העולם, וכדומה. הייבט ער אן פון אפשר א פוינט וואס וועט מען דארטן קענען גרינגער רעכענען. רייט.

דער רמב"ם'ס נייע עיקר — שנת העיקר

יעצט, אינטערעסאנט, איך האב געזען אז רב ראבינאוויטש האט דאס דערמאנט פריער, האט דאס באמערקט, אז דער רמב"ם האט נישט אנגעהויבן פון דארט. ער האט שוין געהאט צוויי עיקרים. ער האט שוין געהאט די עיקר פון שמואל, פון רב אדא, פון וואו הייבט זיך אן מולד בהר"ד? יא? זיי האבן שוין געהאט אזעלכע עיקרים.

דער רמב"ם מאכט א נייע עיקר, ער מאכט זיין אייגענע עיקר. ס'קען זיין פשוט ווייל ער מאכט א צייט בזמנו, ווייל ס'וועט זיין גרינגער צו רעכענען. הרב ראבינאוויטש טענה'ט אן אינטערעסאנטע זאך, אז דער רמב"ם האט געמאכט א נייע עיקר ווייל ער האט פארשטאנען אז די חשבונות וואס מ'האט געלערנט ביז יעצט זענען נישט פונקטליך, און בזמן הרמב"ם האט עס שוין אנגעזאמלט א גרויסע חילוק פון יענץ און די אמת'דיגע חשבון. און מיט דעם וואס ער מאכט דא א נייע עיקר, איז ער מרמז אז ווען משיח וועט קומען, וועט דער בית דין מוזן גיין מיט די אמת'דיגע חשבון, נישט מיט די חשבון וואס מ'האט דעמאלטס גענומען, ווייל ס'איז שוין דא צופיל טעותים מיט יענץ.

אבער ס'קען זיין סתם אז ס'איז גרינגער. אבער דער רמב"ם זאגט אז וועגן דעם, ס'איז נישט קלאר וועגן וואס. דאס הייסט, for some reason, אין דעם חשבון איז גרינגער צו רעכענען די לבנה. אויב ס'וואלט געווען אן אנדערע מולד וואלט עס אפשר געווען שווערער, איך ווייס נישט.

די צייט פון שנת העיקר

האט ער געמאכט, ווען איז דער... ווען הייבט זיך אן... דאס הייסט, די עיקר החשבון מיינט פשוט צו ארבעטן, ס'מיינט נישט גארנישט, ס'איז פשוט צו מאכן גרינגער די חשבון. האט דער רמב"ם געמאכט, ווען... ווען איז דער רמב"ם'ס... אויף ענגליש רופט מען דאס אן epoch. יא, יעדע חשבון, וואו איז zero דערפון?

הבה מתחלת ליל חמישי, שהוא יום שלישי לחודש ניסן משנה זו. די יאר, די יאר וואס דער רמב"ם האט געשריבן דעם ספר. יעצט איז דא א סברה ווען דער רמב"ם האט געשריבן דעם ספר, דאס איז די part דערפון. מיטוואך, אנהייב מיטוואך נאכט, וואס דאס איז ג' ניסן, **שהיא שנת 17 פון די 260'סטע מחזור.** מיר האבן שוין געזען פריער אז דער רמב"ם האלט מיט 260'סטע מחזור. **וואס דאס איז שנת 4938**, יא? שנת ד'תתקל"ח. דאס איז די יאר וואס דער רמב"ם האט געשריבן דאס, וואס דאס איז לבריאת העולם. **לשטרות איז עס 1489.**

מנין לשטרות און לחורבן

שטרות איז אן אינטערעסאנטע חשבון. וואס איז שטרות? ער פלעגט דאס שרייבן אין שטרות. שטרות איז א באצײלט פון מלכות אלכסנדר מוקדון. גיי פארשטיי, אבער דער מנהג איז געווען פון אסאך צייט אז אויף שטרות פלעגן אידן שרייבן למלכות יון. שטייט שוין אין די משנה למלכות יון. דאס איז א מנין וואס הייסט לשטרות. און אין די צייטן פון דער רמב"ם האט געגאלטן 1489.

שהיא שנת 1009 לחורבן בית שני. נאך זעט אויס אז מענטשן פלעגן רעכענען לחורבן. ס'זעט אויס אין אונזערע קינות שטייט עפעס, יא? אבער ס'זעט אויס אז מ'פלעגט דאס ניצן אלס א number. אזוי ווי אין א טשעק האט מען דאס געשריבן.

אז דער אייבערשטער האט געמאכט די טאג לחוק פאר... מ'זאל רעכענען פון דעם? כאילו ווען ס'וואלט געווען די וועלט, וואלט מען געערעכנט לבנין בית המקדש. יעצט אז ס'איז חורבן, וועט מען רעכענען די חורבן. פון ווען ס'איז געווארן אויס וועלט, יא. אינטערעסאנט.

ווען האט דער רמב"ם געשריבן דעם חלק?

עניוועיס, ס'איז אינטערעסאנט ווייל... פריער האט דער רמב"ם גענוצט אן אנדערע יאר, אזוי זאגט ער. אן אנדערע מאל האט ער גענוצט אן אנדערע יאר פון וויפיל יאר מ'האלט נאך דערפון. אביסל, דא שטייט דאך תתקל"ח, יא? און דארט איז געשטאנען תתקל"ה.

ס'קען זיין אז דער פרק, פון דעם איז א סברא אז די שטיקל האט ער געשריבן שפעטער, ווייל ס'איז דאך מער קאמפליצירטע הלכות. בקיצור, ס'איז נישט נוגע, ס'איז סתם אן אינטערעסאנטע היסטאריע, אז דא זעט אויס אז... אז די הלכה האט דער רמב"ם געשריבן שפעטער. ווען ער איז מגיה געווען, די לעצטע הגהה האט ער געשריבן די צייט.

ס'קען זיין פשוט אז די חלק, דו זעסט דאך קלאר אז די פרקים זענען עפעס אן עקסטערע פארט. ער האט נישט געקענט לערנען, ער האט געהאלטן אינמיטן לערנען סדר מועד וואס ער האט געשריבן אין ספר זמנים, ער האט נישט געקענט לערנען דאס. ער האט גענדארפט לערנען עקסטער, און מתיש זיין צייט צו לערנען אסטראנאמיע, איך ווייס.

דער ליובאוויטשער רבי'ס פירוש

זעסטו, דער ליובאוויטשער רבי זאגט פון דא, פון דא זעט מען אז... ער זאגט נאך וואס ער זאגט. ער זאגט אז די צייט וואס דער רמב"ם שרייבט דא איז די צייט ווען ער האט מגיה געווען דעם ספר, נישט ווען ער האט עס געשריבן. זאגט דער ליובאוויטשער רבי, פון דא זעט מען דעם ענין פון "כל יום יהיה בעיניך כחדשים". אז ווען ער האט מגיה געווען, האט ער עס אנגעקוקט אזוויי ער לערנט עס יעצט דורך, ער שרייבט עס איבער. אפשר דארף עס נאר א קליינע הגהה. סאו ממילא דארף ער שרייבן די צייט יעצט ווען ער לערנט עס.

איך האלט אבער נישט אז דאס איז דער פשט, ווייל דער רמב"ם'ס גאנצע חשבון איז געבויט אויף דעם. ס'איז נישט קיין הגהה. ער זאגט ווי מ'הייבט אן די חשבון. ער האט גענדארפט טוישן די גאנצע זאך. ס'איז נישט מסתבר.

ס'איז מער מסתבר אז ער האט עס געשריבן טאקע עקסטער. און מ'וועט קוקן, איך געדענק אז ער זאגט עפעס וועגן דעם. וואס מאכט זיין די אלע התנצלות פון אנפאנג פרק איז ווייל דער רמב"ם האט שוין געהאט... דער ספר משנה תורה איז שוין געווען מער וויניגער גרייט, יא? ער האט שוין מסדר געווען כל חלקי התורה, און ער איז נאך געבליבן סטאק מיט עפעס אפאר... און שטעל דיר פאר די פרעשור, יעדער האט אים געזאגט, "וואו, די הייליגע ספר, גיב עס שוין ארויס, געגאנגען!" און ער איז נאך סטאק מיט עפעס חשבונות. ער האט פארשידענע חברים פארוואס איז אים אזוי וויכטיג.

דער רמב"ם אין זיין הקדמה האט דערמאנט וועלכע יאר ער שרייבט דעם ספר, און ס'איז איין יאר פאר דעם יאר, תתקל"ז. ער זאגט, "שנה שמינית אחר החורבן". א יאר נאך דעם האט ער געשריבן דעם חלק, אזוי מוז זיין. אה, ער האט געשריבן גאנץ שנעל. ניין, נאכאמאל. אה, ס'קען נעמען א יאר צו שרייבן הלכות קידוש החודש.

איך זאג נאר אז דער רמב"ם האט שוין געפובלישט זיין ספר פאר ער האט ארייגעלייגט דעם שטיקל, ווייל ער האט שוין געשריבן די הקדמה, דאך האט ער געשריבן צום סוף. איך מיין, שטעל זיך פאר, ער שרייבט די יאר ווען ער געבט עס ארויס, און דעמאלטס איז נאכנישט געווען דאס, ווייל ער שרייבט דאך דא אז די יאר איז תתקל"ח. זייער אינטערעסאנט. סאו זעט אויס אז ס'איז געווארן שפעטער.

עניוועי, דאס איז שנת העיקר, דאס איז די יאר זערא. דער רמב"ם רופט עס שנת העיקר.

הלכה יז — מקום החשבון: ירושלים

דארף זאגן דער רמב"ם נאך א כלל, ווי מאך איך מיינע חשבונות? הייסט, איך האב יעצט געזאגט פון ווען. זאגט דער רמב"ם אן אינטערעסאנטע זאך. וועלכע פוינט אויף די וועלט? רייט, מ'דארף דאך מאכן זיין עפעס א פוינט אויף ווי.

זאגט דער רמב"ם, וויבאלד אז די ראיה איז דאך נאר אין ארץ ישראל, אזוי ווי מ'האט געלערנט הלכות קידוש החודש אויף מאכן ארץ ישראל. האט דער רמב"ם געזאגט, ער האט געמאכט אז אלע חשבונות בויעט אויף די שטאט ירושלים אדער אנדערע פלעצער וואס זענען נאנט צו איר, ביז זעקס זיבן טעג, וואס דארט זעט מען די ירח און מ'קומט. הגם מעיד זיין קומט מען נאר פון איין טאג, איך ווייס נישט פארוואס ער זאגט זעקס זיבן טעג, אבער אפשר לויט זיין חשבון איז די זעלבע, זעט מען די לבנה אין די זעלבע צייט.

אבער ווי דארף מען זיין אין די מעלות? אה, זאגט ער, וואו איז דער פלאץ? יעצט, דער רמב"ם האט עס נישט אויסגעזאגט, אבער מ'קען צוטיילן די וועלט דאס זעלבע אזוי ווי מ'האט געזאגט אז מ'קען עס טיילן אויף דריי הונדערט און זעכציג מעלות. מ'קען עס טון ביידע וועגן, רייט?

קומט אויס אז דער פלאץ, וואו איז ירושלים? **ס'איז נוטה מתחת קו השוה המסובב באמצע העולם.** ס'איז דא א גלייכע פלאץ אינמיטן די וועלט, אינמיטן פון די צוויי עקסטרימס, רייט? **און אונטער דעם, כנגד רוח צפונית**, אביסל מער צפון. נאכאמאל, ס'איז העכער, ס'איז אביסל העכער פון די עקוועיטאר, **בכמו שתים ושלשים מעלות עד חמש ושלשים ותשע.** דאס הייסט, ס'איז א ברייטע שטח. ער האט גענומען פון 29 דיגריס ביז 32, יא, שטימט? דאס הייסט, 32 איז אינמיטן, אבער פון די ביידע זייטן, פון 32 ביז 35 אדער ביז 29, דארט איז דער

האָריזאָנטאַלע מיקום: מזרח-מערב

Speaker 1: איז דאס טאקע? איך געדענק נישט. יא, דאס איז ווי דער רמב"ם האט גערעכנט. יעצט, אין וועלכע וועג האָריזאָנטאַלי, אין וועלכע וועג פון מזרח צו מערב? זאגט ער, **"וכן היא נוטה מאמצע הישוב"**. אַמאָל פלעגט זיין אַ נאָמבער וואָס הייסט "אמצע הישוב" — דאָרט ווי די דעיטליין איז, עניוועיס, בערך אין אינדיע, און בערך 24 מעלות, בין 27 איז 21. דאָס הייסט, 24 פון איין זייט, דאָרט איז טאַקע ירושלים, בערך.

און היינטיגע צייטן האָט מען געמאַכט עפעס אַן אַנדערע נאָמבער פון וואו מען רעכנט, פון גרינוויטש. נישט קיין חילוק, אָבער דער רמב"ם האָט גערעכנט "אמצע הישוב" אַליין, און פון דאָרט האָט ער גערעכנט צו מערב זייט איז דאָרט ירושלים. עניוועיס, דאָס איז די פּלאַץ וואו...

פאַרוואָס איז וויכטיג צו וויסן דעם מיקום?

שפּעטער גייט זיין אַ פרעגער, פאַרוואָס איז וויכטיג דאָס צו וויסן וואו מען שטייט? אה, יאָ, דו פאַרשטייסט אַליין, **די לבנה זעט מען אין יעדע פלאַץ אַביסל אַן אַנדערע צייט**, אַז דאָס וויל ער דיר אָנווייזן. אָבער כדי צו מאַכן גרינג די חשבון, זאָגט ער וואו ער איז, און דו וואָס דו ביסט נישט דאָרט, יאָ, קענסטו צולייגן אָפּשר דעגריס וועסטו וויסן.

דער מולד ווערט אויסגערופן לויט ירושלים

איך מיין, ס'איז אינטערעסאַנט אַז אונזער... אונז רופן אויס די מולד... יאָ, דער רמב"ם האָט אַנדערע דעגריס ווייל ער הייבט אָן פון עפעס אַ פלאַץ וואָס הייסט "אמצע הישוב". די חילוק השעות איז נאָך אַלץ די זעלבע.

וואָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגן? ער זאָגט אַז היינט ווייסט מען אַז ירושלים איז בערך דאָרט, בקיצור. דער רמב"ם איז נישט געווען ראַנג. יאָ, לכאורה, איך מיין אַז היינט וואָס מ'רופט אויס די מולד, רופט מען אויך אויס די מולד **וואו ס'איז אין ירושלים, נישט וואו ס'איז דאָ**, ווייל דאָרט מאַכט מען דאָך קידוש החודש.

עניוועיס, דאָס איז כללים וואָס מ'דאַרף וויסן כדי מ'זאָל לערנען ווייטער.

דיגרעסיע: "מי שעשה ניסים" און "חברים כל ישראל"

Speaker 2: וואָס קען זיין וועגן דעם? פּאַר מ'רופט אויס דעם מולד, זאָגט מען דעם "מי שעשה ניסים... יקבצנו... בארבע כנפות הארץ". איך גיי יעצט זאָגן דעם מולד, אָבער קיינער ווייסט נישט פון וואו. מ'רופט אויס דעם מולד אין יוראָפּ און אין אויסטראַליע, איבעראַל זאָגט מען די זעלבע מולד.

Speaker 1: "קבצנו"...

Speaker 2: ניין, בכלל, פאַרוואָס דאָרט קען מען מאַכן קידוש החודש.

Speaker 1: איך מיין אַז דאָס מיינט... יאָ, ס'איז טאַקע דער פּשט, מיין איך. געוואַלדיג. אָקעי. איך מיין אַז "חברים כל ישראל" מיינט אַז אונז זענען נישט פון די כיתים וואָס מאַכן אַ פאַלשע קידוש החודש. אָדער וואָס וועלן איבעראַל מאַכן קידוש החודש, אין בבל און אין אַמעריקע עקסטער.